

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

Facultatea de Științe
Economice și
Administrație Publică

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

DOMENIUL ECONOMIE

Cercetări privind impactul turismului asupra societății și mediului în matricea dezvoltării durabile

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr. Cristian-Valentin HAPENCIUC

DOCTORAND,

Gabriela GAUBE (ARIONESEI)

SUCEAVA, 2015

www.usv.ro

Această teză a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul “SOCERT. Societatea cunoașterii, dinamism prin cercetare”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.
Investește în Oameni!

CUPRINSUL REZUMATULUI TEZEI DE DOCTORAT

Cuprinsul rezumatului tezei de doctorat	3
Cuprinsul tezei de doctorat	4
Cuvinte cheie	7
Introducere, motivație, scop și obiectivele cercetării	8
Prezentarea sintetică a capitolelor tezei de doctorat	11
Concluzii finale	24
Contribuții proprii	32
Bibliografie	34

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Lista abrevierilor

Lista figurilor

Lista tabelelelor

INTRODUCERE

STADIUL CUNOAȘTERII

CAPITOLUL I. IDENTITATEA ȘI DIMENSIUNEA DURABILĂ A TURISMULUI MONDIAL

- 1.1. Scurtă incursiune în istoria turismului
- 1.2. Cadru conceptual utilizat în turism
- 1.3. Turismul astăzi: de ce este un fenomen global?
 - 1.3.1. Societatea bazată pe timp liber
 - 1.3.2. Măsurarea turismului
 - 1.3.3. Noile forțe care afectează turismul
- 1.4. Organizații și rețele în domeniul turismului
 - 1.4.1. Considerații organizatorice
 - 1.4.2. Organisme internaționale în domeniul turismului
- 1.5. Relația biunivocă între turism și dezvoltare durabilă
 - 1.5.1. Conceptualizări privind dezvoltarea durabilă și turismul durabil
- 1.6. Necesitatea și actualitatea dezvoltării unui turism durabil
 - 1.6.1. Evoluția și particularitățile turismului durabil
 - 1.6.2. Obiectivele dezvoltării turismului durabil
 - 1.6.3. Indicatori ai turismului durabil
 - 1.6.4. Forme consacrate ale turismului durabil
- 1.7. Aspecte privind organizarea turismului durabil la nivel european
 - 1.7.1. Particularități și tendințe în organizarea turismului durabil la nivel european
 - 1.7.2. Particularități și reglementări privind turismul durabil în România
 - 1.7.3. Propuneri privind elaborarea unor direcții de dezvoltare durabilă a turismului românesc

CAPITOLUL II. EFECTELE TURISMULUI ASUPRA ECONOMIEI ȘI SOCIETĂȚII

- 2.1. Considerații generale privind industria turismului
- 2.2. Implicațiile turismului în procesul creșterii economice
 - 2.2.1. Importanța economică a turismului
 - 2.2.2. Efectele pozitive și negative ale turismului asupra economiei
- 2.3. Efectul multiplicator al turismului
- 2.4. Sistemul contului satelit al turismului și călătoriilor (CST / TSA)
- 2.5. Considerații privind impactul socio-cultural și de mediu al turismului în contextul dezvoltării durabile
- 2.6. Dimensiuni ale impactului economic în țări emergente ale U.E. Comparații și diferențieri: Bulgaria, Cehia, Cipru, Polonia, România și Ungaria
 - 2.6.1. Evoluția indicatorilor de impact
 - 2.6.2. Evoluția indicatorilor circulației turistice
 - 2.6.3. Indicele de competitivitate în turism
 - 2.6.4. Concluzii

CAPITOLUL III. TIPOLOGII ALE IMPACTULUI TURISMULUI ASUPRA SOCIETĂȚII ȘI MEDIULUI ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE

- 3.1. Turismul – o abordare pluridisciplinară
- 3.2. Considerații privind impactul economic al turismului
 - 3.2.1. Efectele pozitive și negative ale turismului asupra economiei
- 3.3. Aspecte privind impactul socio-cultural al turismului
 - 3.3.1. Impactul turismului asupra comunităților locale
- 3.4. Impactul turismului asupra mediului natural
- 3.5. Turismul durabil – o alternativă la impactul negativ al turismului?
 - 3.5.1. Noțiuni incluse în sfera conceptului de turism durabil
 - 3.5.2. Noi forme ale turismului durabil

CAPITOLUL IV. ECOTURISMUL - AXĂ PRIORITARĂ ÎN MINIMIZAREA IMPACTULUI AMBIENTAL AL TURISMULUI

- 4.1. Ecoturismul - evoluție, concept și caracteristici
 - 4.1.1. Evoluția ecoturismului
 - 4.1.2. Concept
 - 4.1.3. Caracteristicile ecoturismului
- 4.2. Experiența internațională și națională în organizarea și desfășurarea ecoturismului
 - 4.2.1. Aspecte generale privind organizarea ecoturismului pe plan internațional
 - 4.2.2. Organisme internaționale și regionale cu atribuții în domeniul ecoturismului
 - 4.2.3. Aspecte privind organizarea ecoturismului în România
 - 4.2.4. Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România
 - 4.2.5. Exemple de bune practici în ecoturism
 - 4.2.6. Aspecte privind ecoturismul în state recent aderate la U.E.
 - 4.2.7. Criterii utilizate în ecoturism și politica europeană de certificare
- 4.3. Soluții de minimizare a impactului negativ al turismului și propuneri pentru ecoturismul din România

CAPITOLUL V. ABORDARE STATISTICĂ A TURISMULUI ÎN REGIUNEA NORD-EST, COMPARATIV CU CELELALTE REGIUNI DE DEZVOLTARE ALE ROMÂNIEI

- 5.1. Descrierea regiunii cercetate
 - 5.1.1. Aspecte generale privind împărțirea în regiuni a României
 - 5.1.2. Particularități socio-economice și demo-geografice ale regiunii Nord-Est
- 5.2. Nivelul general de dezvoltare a regiunilor României
- 5.3. Abordare cantitativă a turismului în regiunea Nord-Est în raport cu turismul la nivel național
 - 5.3.1. Cercetare statistică privind diferențele existente între regiunea Nord-Est și celelalte regiuni ale României, din punctul de vedere al principalilor indicatori turistici
 - 5.3.2. Analiza corelațiilor dintre indicatorii turistici
 - 5.3.3. Concluzii

CAPITOLUL VI. CERCETĂRI EXPLORATORII PRIVIND IMPACTUL ACTIVITĂȚII TURISTICE ȘI PERCEPȚIA POPULAȚIEI DIN REGIUNEA NORD-EST A ROMÂNIEI FAȚĂ DE TURISMUL DURABIL

- 6.1. Coordonate privind categoriile de stakeholderi implicați în dezvoltarea turismului durabil
- 6.2. Anchetă socio-statistică privind impactul activității turistice și percepția populației din regiunea Nord-Est a României față de turismul durabil
 - 6.2.1. Definirea scopului, obiectivelor și ipotezelor cercetării

- 6.2.2. Metodologia cercetării
- 6.2.3. Alegerea eşantionului
 - 6.2.3.1. Determinarea eşantionului privind rezidenții din regiunea de dezvoltare Nord-Est a României
 - 6.2.3.2. Determinarea eşantionului privind agențiile de turism din regiunea de dezvoltare Nord-Est a României
- 6.2.4. Analiza secvențială a rezultatelor cercetării în studiul pe rezidenți
 - 6.2.4.1. Structura eşantionului după principalele variabile independente
 - 6.2.4.2. Prelucrarea, analiza și interpretarea datelor în studiul pe rezidenți
- 6.2.5. Analiza secvențială a rezultatelor cercetării în studiul pe agențiile de turism din regiunea Nord-Est
- 6.2.6. Comparații între percepțiile rezidenților și cele ale agenților de turism din regiunea Nord-Est cu privire la dimensiunile turismului durabil și impactul activităților turistice
- 6.2.7. Concluziile analizei referitoare la diferențele de percepție ale respondenților rezidenți și ale respondenților din agențiile de turism
- 6.3. Cercetare calitativă asupra opiniilor experților în domeniul turismului cu privire la perspectivele dezvoltării durabile a turismului în regiunea Nord-Est a României
 - 6.3.1. Obiectivele, metodologia și repere ale cercetării
 - 6.3.2. Analiza și interpretarea rezultatelor

CONCLUZII FINALE

CONTRIBUȚII PROPRII

BIBLIOGRAFIE

ANEXE

Cuvinte cheie

turism, dezvoltare durabilă, turism durabil, forme ale turismului durabil, istoria turismului, măsurarea turismului, impact turistic, tipologii ale impactului turistic, impact economic, impact socio-cultural, impact ambiental, impact instituțional-tehnologic, țări emergente, indicatori turistici, indicatori de impact, indicatori ai circulației turistice, indicele de competitivitate turistică, ecoturism, bune practici, certificare ecoturistică, regiuni de dezvoltare, regiunea Nord-Est, România, stakeholderi, rezidenți, agenții de turism, experți în domeniul turismului.

INTRODUCERE, MOTIVAȚIE, SCOP ȘI OBIECTIVELE CERCĂȚĂRII

Ca fenomen specific lumii moderne, turismul reprezintă una dintre cele mai dinamice ramuri ale economiei mondiale, cu un impact major asupra vieții economice și sociale, având rolul de promotor al dezvoltării durabile. Complexitatea fenomenului turistic generează numeroase efecte, în general pozitive, asupra economiei și societății, dar și negative, mai ales asupra mediului înconjurător, impunându-se, în consecință, aplicarea unor măsuri de protejare a mediului natural, dar și de satisfacere a nevoilor turiștilor.

La nivel mondial, turismul a manifestat o creștere constantă în ultimii 20-30 de ani, transformându-se din activitate într-o adevărată industrie. La sfârșitul secolului al XX-lea și în noul mileniu, am asistat la creșterea continuă a interesului acordat modului în care oamenii își petrec timpul liber. Există, de asemenea, un real interes în dezvoltarea a ceea ce oamenii „consumă” în aceste perioade de timp liber, în special în momentele dedicate călătoriilor și concediilor. La scară globală, acest interes devine un fenomen internațional cunoscut sub denumirea de *turism*, bazat pe folosirea timpului liber pentru a vizita diverse locuri, destinații și localități care adesea (dar nu exclusiv) caracterizează vacanțele și călătoriile făcute în timpul liber.

În realizarea prezentei cercetări, unul din aspectele pe care le-am avut în vedere a fost faptul că toate studiile asupra turismului, mai ales cele academice, sunt relativ recente. Turismul a reușit să se dezvolte rapid și să depășească stadiul de activitate reprezentată doar de câteva forme de călătorie, precum tratamentul sau studiile. Din acest motiv, studierea sa, sub toate aspectele pe care le implică, a devenit o necesitate pentru a evalua proporția sa, precum și tipurile sale de impact asupra mediului și societății.

Din alt considerent, dezvoltarea durabilă a reprezentat multă vreme subiect de dezbateri aprinse și de apariție a unor noi teorii. Dezvoltarea durabilă nu este doar o modă, ci o necesitate impusă, pe de o parte, de nivelul ridicat de dezvoltare la care au ajuns unele țări, iar pe de altă parte, de rămânerea în urmă a economiei multor alte țări. De la apariția sa, în anul 1987, conceptul de dezvoltare durabilă s-a infiltrat în toate domeniile vieții economice și sociale: de la agricultură durabilă până la turism durabil.

Efectele negative ale turismului, îndeosebi asupra mediului natural al destinațiilor turistice, impun luarea unor măsuri în concordanță cu cerințele și principiile dezvoltării durabile. Astfel, trebuie asigurat cadrul unei dezvoltări durabile a turismului care să asigure un echilibru între protejarea și conservarea mediului natural, socio-cultural și satisfacerea exigențelor turiștilor și comunităților locale. Dezvoltarea conceptului și a ideii de turism durabil reprezintă, în acest context, un pas extrem de important, argumentat de necesitatea valorificării raționale a resurselor naturale, a patrimoniului cultural și a tradițiilor locale, precum și de îmbunătățirea nivelului de trai al comunităților locale din destinațiile turistice.

Turismul durabil include dezvoltarea tuturor formelor de turism, managementul și marketingul turistic care să respecte integritatea naturală, socială și economică a mediului, cu asigurarea exploatarei resurselor naturale și culturale și pentru generațiile viitoare. Obiectivele, principiile, cerințele dezvoltării turistice durabile se regăsesc în forme ale turismului precum: ecoturism, turism rural, turism cultural, turism în arii protejate. Aceste forme reliefează faptul că turismul reprezintă, în prezent, nu numai un factor pozitiv și dinamic de dezvoltare, ci și o soluție practică de păstrare nealterată a mediului.

În mod evident, dezvoltarea durabilă a turismului mondial este influențată de numeroși factori, precum economia, tehnologia, siguranța, globalizarea, localizarea, grija pentru mediul natural și social etc. Pe de altă parte, fluxurile necontrolate de turiști pot avea efecte negative asupra dezvoltării turismului.

Teza de doctorat cu titlul „Cercetări privind impactul turismului asupra societății și mediului în matricea dezvoltării durabile” a fost inspirată de realitatea existentă, și anume de faptul că locul turismului în dezvoltarea durabilă este dat de rolul său ca industrie care comercializează mediul fizic și uman ca produse ale sale. Însăși sintagma de „industrie a turismului”, deși poate fi considerată ca fiind inadecvată din punct de vedere conceptual și semantic, imprimă rolul și importanța acestui sector în cadrul economiei mondiale.

Tema tezei de doctorat este reprezentată de tipologiile impactului turistic, în paralel cu dezvoltarea durabilă a turismului în regiunea Nord-Est a României. Alegerea temei este *motivată* de utilitatea și necesitatea abordării, într-o perspectivă nouă, a dezvoltării regiunii Nord-Est a României prin intermediul turismului durabil. Eterogenitatea opțiunilor de cercetare a problematicii temei alese, alăturarea conceptelor de *impact al turismului și dezvoltare durabilă* cu *regiunea Nord-Est a României*, diversitatea metodelor de cercetare și opiniile proprii conferă temei *valențe originale*. De altfel, complexitatea și dificultatea temei constă tocmai în faptul că înglobează aceste trei elemente: impact turistic, dezvoltare durabilă și regiune.

Scopul lucrării derivă din răspunsurile la întrebarea „*Se poate vorbi de turism durabil în regiunea Nord-Est a României? Dacă răspunsul este nu, care sunt direcțiile pe care ar trebui să se sprijine dezvoltarea turismului?*” Astfel, **obiectivul principal** este reprezentat de evaluarea gradului de dezvoltare durabilă a turismului în regiunea Nord-Est a României, prin intermediul impactului turistic.

Pentru îndeplinirea acestui deziderat, s-au urmărit o serie de **obiective secundare** ale cercetării: prezentarea cadrului istoric și conceptual ce vizează problematica studiată; reliefarea particularităților și tendințelor privind turismul durabil la nivel european; evidențierea tipologiilor impactului turistic asupra economiei, mediului și societății; caracterizarea ecoturismului, ca model de minimizare a impactului ambiental al turismului; determinarea stadiului și evoluției activității turistice din regiunea Nord-Est, comparativ cu celelalte regiuni ale României; determinarea gradului de cunoaștere a turismului durabil în regiunea studiată; determinarea preferințelor turistice ale rezidenților; stabilirea importanței principalelor dimensiuni ale dezvoltării durabile a turismului; determinarea percepției rezidenților asupra impactului turismului în regiunea Nord-Est și identificarea diferențelor de percepție pe acest subiect între *stakeholderii*¹ din domeniul turismului. Ultimele două obiective secundare au vizat determinarea importanței dezvoltării turismului durabil în raport cu diferite grupuri de interese și identificarea direcțiilor de dezvoltare durabilă a turismului în regiunea Nord-Est.

Obiectivele lucrării s-au materializat în cele șase capitole ale tezei, urmărindu-se o succesiune logică a părților componente care îi dau consistența. Scopul comun al celor șase capitole a urmărit generarea de concluzii fundamentate științific pe problematica cercetată.

¹ În cercetarea noastră, vom utiliza termenul de *stakeholder*. *Stakeholderul* reprezintă o persoană, grup sau organizație cu interese și implicare într-un anumit domeniu sau o anumită situație. Cuvântul este împrumutat din limba engleză (format din *stake*-miză și *holder*-deținător) și reunește persoane având aceleași caracteristici. Nu toți *stakeholderii* au aceeași influență și implicare, în același timp nu toți *stakeholderii* sunt influențați în aceeași măsură de rezultatele acțiunilor din sectorul vizat.

În acest context, procesul de elaborare a acestei teze de doctorat a impus un demers științific complex, ce acoperă o arie tematică bine definită, urmărind atât dezvoltarea teoriei în domeniul turismului durabil, cât și aducerea unei contribuții la literatura de specialitate ce ar putea fi axată pe dimensiunea extrinsecă a impacturilor turismului. Deopotrivă, s-a urmărit și identificarea unor soluții practice pentru principalele probleme cu care se confruntă, în prezent, acest domeniu, în general, și în România.

Abordarea teoretică a avut ca punct de plecare părerile unor autori consacrați în domeniu. Pornind de la aceste opinii, s-a încercat și expunerea unor poziții personale cu privire la domeniul analizat, reformulându-se o serie de aspecte și particularizându-se o serie de concepte utilizate în dezvoltarea durabilă a turismului.

Pe parcursul tezei se regăsesc sistematizări, într-o manieră proprie, ale unor noțiuni teoretice preluate din literatura de specialitate, în urma consultării lucrărilor importante din domeniu. Aceste prelucrări proprii au constituit premisele și baza necesară înțelegerii evoluției turismului pe plan național și internațional, dar și implicațiile acestuia pentru atingerea dezvoltării durabile. De asemenea, s-a impus realizarea unor analize comparative internaționale, stabilirea unor corelații, identificarea unor particularități, formularea de recomandări etc.

Referitor la *metodologia cercetării*, am recurs la utilizarea câtorva modalități de investigare: analiza, observația, inducția, deducția, explicația cauzală, sinteza, comparația, clasificarea, ancheta socio-statistică, interviul în profunzime, în elaborarea lucrării fiind parcurse următoarele etape: documentarea (consultarea lucrărilor reprezentative în domeniu) și apoi cercetarea faptelor empirice (studierea datelor realității practice), fapt care îi conferă întregului demers caracterul de lucrare științifică.

În procesul de culegere a informațiilor necesare cercetării, am utilizat date din surse secundare, adică cele preluate din statistici oficiale, puse la dispoziție de către Institutul Național de Statistică din România, Organizația Mondială a Turismului, Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor, Banca Mondială, Forumul Economic Mondial și Eurostat. Alte date prezentate în lucrare au fost obținute prin prelucrări proprii, în urma aplicării diverselor metode statistico-matematice. Datele se regăsesc în tabele, unele dintre ele fiind localizate în Anexe, atât în scopul înlesnirii parcurgerii tezei, cât și pentru a oferi concizie lucrării de doctorat. Prelucrarea datelor ne-a permis formularea unor puncte de vedere asupra evoluției turismului la nivel național și internațional. Sintetizarea și analiza informațiilor obținute s-a realizat prin intermediul metodelor statistice (analiza corelațiilor, analiza diferențelor etc.), cât și prin diversele tipuri de grafice utilizate.

De asemenea, prin prisma metodologiei cercetării științifice, putem afirma că această lucrare este de cercetare-dezvoltare, deoarece pe parcursul tezei demonstrăm influența anumitor factori determinanți asupra dezvoltării durabile a turismului. Totodată, se remarcă și faptul că lucrarea este tip fundamental, întrucât s-au evidențiat și analizat conceptele teoretice ce privesc problematica cercetată, dar, în același timp, este și o cercetare de tip aplicativ, dat fiind faptul că rezultatele obținute furnizează clarificări și direcții cu privire la dezvoltarea turismului durabil.

Demersul științific s-a încheiat cu elaborarea *concluziilor generale* și evidențierea unor propuneri, subliniind limitele cercetării, posibile direcții viitoare de cercetare și a *contribuțiilor proprii*.

PREZENTAREA SINTETICĂ A CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT

În Capitolul I, *Identitatea și dimensiunea durabilă a turismului mondial*, au fost clarificate aspectele ce țin de istoria turismului, cadrul conceptual utilizat în turism (inclusiv, în turismul durabil), precum și o trecere în revistă a organizațiilor și rețelelor în domeniul turismului.

Istoria turismului poate fi caracterizată de continuitate și schimbare a formei, a naturii și a extinderii activității turistice. Globalizarea în creștere și extinderea globală a activității turistice pot fi explicate printr-un acces social mai larg la călătorii, oferit de o gamă de factori care promovează turismul (de exemplu, venitul și timpul liber). Apariția turismului de masă, începând cu anul 1960, este o trăsătură dominantă a extinderii internaționale a călătoriilor în lume. A existat o schimbare fundamentală a turismului începând cu anii 1990, și anume trecerea de la sejururi cu servicii integrale standardizate către itinerarii flexibile mai mari, o diferență în natura experiențelor căutate și grija pentru anumite aspecte, cum ar fi mediul și sustenabilitatea. S-a dezvoltat o gamă mai mare de produse de nișă cu scopul de a îndeplini cererea pentru gusturi de călătorie din ce în ce mai sofisticate. În același timp, având în vedere populația îmbătrânită din multe țări, pensionarea mai devreme și longevitatea în creștere, au reapărut vacanțele mai lungi care, în anii 1930, erau rezervate celor bogați și claselor dominante.

În perspectiva călătoriilor în spațiu devenite o realitate, împreună cu mai multe forme de explorare a turismului marin către adâncurile oceanelor, turismul continuă să împingă limitele rezistenței umane în căutare de noi descoperiri. Ceea ce este clar este că turismul a continuat să se dezvolte în timp și multe tendințe curente vor descrește atâta timp cât altele noi vor apărea. Fiind mereu în schimbare, turismul provoacă managerul și antreprenorul turistic să anticipeze noile tendințe și să le satisfacă exigențele.

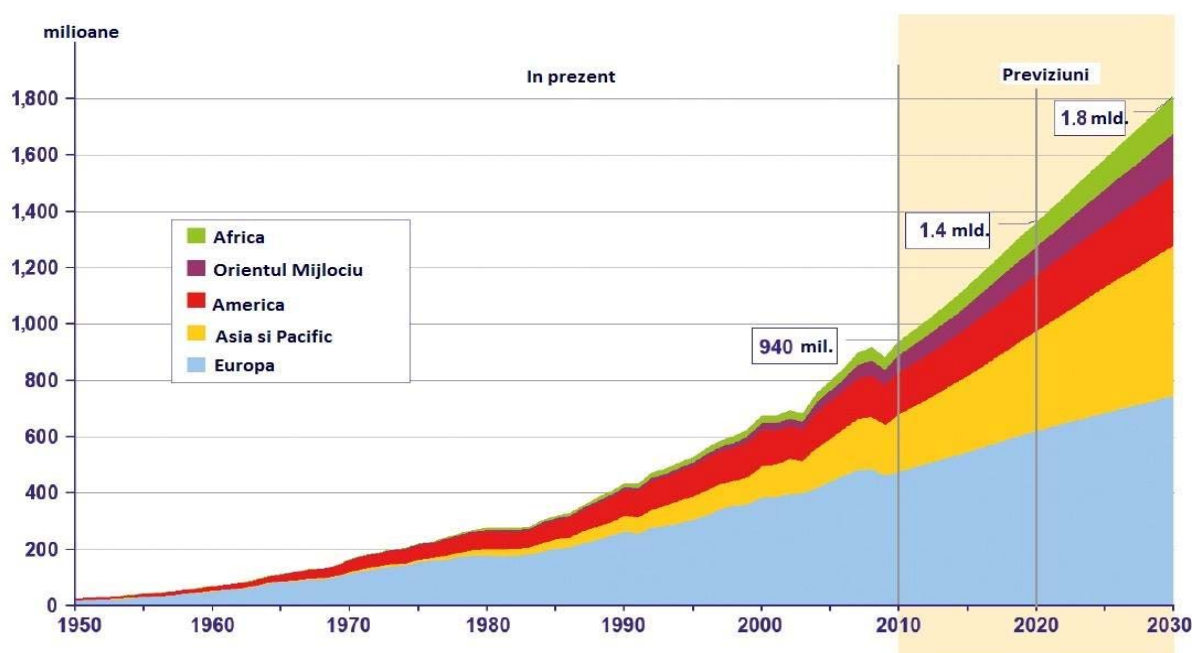

Figura nr. 1. Sosiri de turiști internaționali, 1950-2010

Sursa: UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition, p. 14

Turismul a înregistrat o expansiune semnificativă în ultimele decenii, devenind astfel un important fenomen socio-economic al secolului al XXI-lea. În același timp, s-au identificat noi destinații, pe lângă cele consacrate, care erau Europa și America de Nord. Nu este de neglijat faptul că, per total, numărul sosirilor de turiști internaționali a crescut de la 25,3 milioane în 1950, la peste 1 miliard până în anul 2014 (figura nr. 1), ceea ce înseamnă o creștere de aproximativ 40 de ori. Turismul continuă să înregistreze un trend pozitiv, în ciuda unor scăderi de moment, conjuncturale (datorate unor fenomene precum crizele, conflictele regionale sau instabilitatea politică), evidente la nivelul numărului total de sosiri în anii 2003 și 2009. Așadar, per total, numărul de turiști care călătoresc în străinătate a crescut, ajungând să se dubleze din anul 1990 până în anul 2014. Această creștere spectaculoasă se datorează, în special, progresului tehnic, sporirii veniturilor și timpului liber alocat deplasărilor și vacanțelor. Trebuie să menționăm și ideea că, la înregistrarea evoluției ascendente a turismului, a contribuit și faptul că definirea lui a cunoscut abordări diferite, asta însemnând că, în timp, tot mai multe deplasări au fost incluse în categoria celor turistice (de exemplu, călătoriile în scop de afaceri).

Tot în cadrul primului capitol, au fost identificați și prezentați factorii care determină dezvoltarea turismului, accentul fiind pus pe factorii economici, demografici și sociali.

Cercetând acele zone care se dezvoltă din punct de vedere al turismului internațional, este evident că cea mai mare parte a călătoriilor în afara granițelor se întreprind din țările dezvoltate din Europa, America de Nord și Asia-Pacific. În unele cazuri, turiștii călătoresc în țările în curs de dezvoltare unde majoritatea populației trăiește la nivel de subzistență sau la standarde inferioare vizitatorilor. Contrastul între bunăstarea vizitatorului și cea a gazdei este adesea foarte mare și evidențiază o inegalitate clară între cei care au venitul necesar pentru a se bucura de luxul călătoriilor interne și internaționale și cei care lucrează în industrie pentru salarii mici și pe posturi necalificate și slab plătite.

Conform rapoartelor Organizației Mondiale a Turismului (OMT), continentul european reprezintă prima destinație a lumii, atrăgând în prezent, chiar și în condițiile multiplicării destinațiilor turistice în restul continentelor, aproximativ 51% din sosirile turistice internaționale. Principalele destinații europene se află în sudul și vestul continentului, pe când cea mai dinamică evoluție a călătoriilor aparține Europei de Est. Circulația turistică în Europa este dominată de cinci mari țări emițătoare, care concentrează mai mult de jumătate din totalul înnoptărilor în mijloacele de cazare ale industriei hoteliere europene. Acestea sunt Franța, Spania, Italia, Germania și Marea Britanie.

În partea a doua a capitolului, s-a pus accentul pe relația biunivocă dintre turism și dezvoltare durabilă. Pornind de la conceptul de dezvoltare durabilă, s-au analizat obiectivele, formele și indicatorii turismului durabil, concluzionând cu propuneri privind elaborarea unor direcții de dezvoltare durabilă a turismului românesc, pe baza particularităților și tendințelor în organizarea turismului durabil la nivel european. Uniunea Europeană, prin intermediul Comisiei Europene, depune eforturi considerabile în vederea dezvoltării durabile a turismului de pe continentul european. Planurile de acțiune urmăresc atingerea obiectivelor propuse în strategiile existente, iar tendința este aceea de a îmbunătăți permanent aceste strategii, ca urmare a evaluării performanțelor.

Considerăm că, în momentul elaborării unei direcții de dezvoltare durabilă a turismului în România, pilonii de bază ar trebui să includă și următoarele aspecte (figura nr. 2):

1. *Reforma sistemului turistic românesc pe baza principiilor dezvoltării durabile;*
2. *Creșterea gradului de absorbție a fondurilor europene, implicit a proiectelor în domeniul turismului durabil;*

3. *Implicarea comunităților locale în desfășurarea turismului durabil;*
4. *Dezvoltarea și amenajarea durabilă a destinațiilor turistice existente și a zonelor cu potențial turistic;*
5. *Promovarea formelor de turism cu caracter durabil în rândul tuturor categoriilor interesate, de la turiști și rezidenți și până la furnizorii de servicii turistice.*

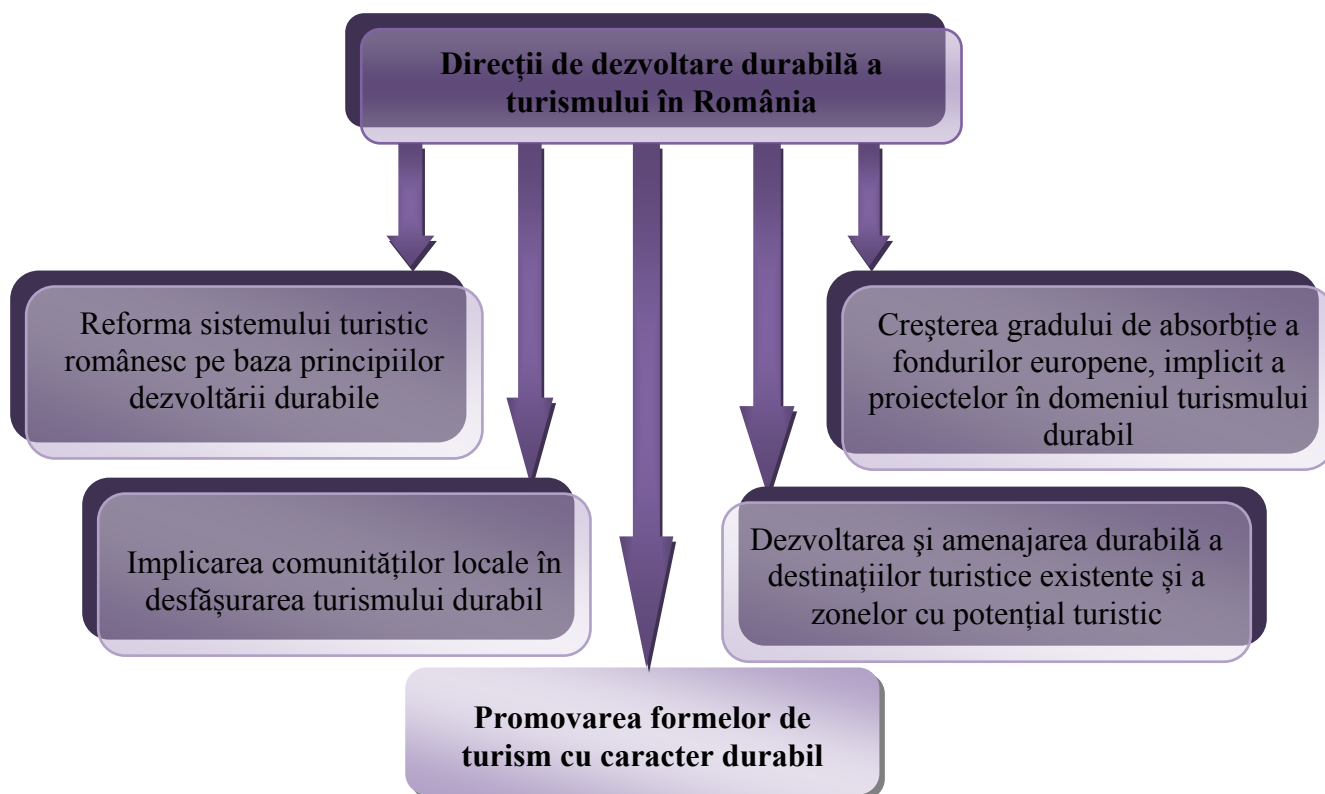

Figura nr. 2. Principalele direcții de dezvoltare durabilă a turismului în România

Sursa: elaborare proprie

Scopul capitolului II, intitulat *Efectele turismului asupra economiei și societății*, este de a indica impactul și implicațiile pe care le are turismul în procesul creșterii economice, deoarece se vorbește tot mai des despre acestea, fie pe plan internațional, fie pe cel național, regional sau local, tot mai mulți *stakeholderi* fiind interesați de efectele fenomenului turistic asupra economiei. Acestea stârnesc interesul, deoarece turismul reprezintă una dintre cele mai importante activități economice la nivel mondial, un fenomen economico-social global, un promotor al dezvoltării durabile și al globalizării, care se detașează printr-un ritm alert de celelalte activități economice și înglobează un număr tot mai mare de persoane, atât ca funcționari în domeniu, cât și ca practicanți.

Efectele economice ale turismului sunt multiple: pozitive, dar și negative. Sosirea turiștilor într-o localitate contribuie la majorarea vânzărilor, obținerea de profit, creșterea veniturilor fiscale, crearea de locuri de muncă și sporirea veniturilor generale ale localității respective. Efectele se resimt direct și cel mai repede la structurile de primire turistică, unitățile de alimentație publică, transporturi, divertisment și comerțul cu amănuntul. Iar efectele secundare sunt resimțite în majoritatea sectoarelor economiei.

Conform studiilor efectuate de OMT, efectele turismului asupra economiei se pot grupa în trei mari categorii:

- efecte asupra strategiei globale a dezvoltării unei țări sau *efecte globale*;

- *efecte parțiale* asupra economiei naționale, respectiv asupra agenților, sectoarelor variabilelor și macrodimensiunilor fundamentale ale economiei naționale;

- *efecte externe*, în domeniul socio-cultural, fizic și cel al resurselor umane, cu rezultate economice indirecte.

Industria turismului reprezintă un element important al creșterii economice, atât în țările dezvoltate, cât și în cele aflate în curs de dezvoltare. Astfel, s-a impus și clarificarea conceptului de *industrie turistică*, ce reprezintă acea parte a economiei, alcătuită dintr-o sumă de activități sau mai multe ramuri a căror funcție comună este satisfacerea nevoilor turiștilor. Din industria turistică fac parte următoarele sectoare: *cazare și alimentație, transport, organizatorii de călătorii, atracții-agrement și organizatorii destinațiilor*. Atributul de industrie a generat controverse. Asociat inițial activității hoteliere și utilizat în sintagma „industrie hotelieră”, atributul de industrie este justificat de amploarea și conținutul acestei componente; este vorba, îndeosebi, de caracteristicile investițiilor care, prin mărime și mod de recuperare, sunt similare celor din industriile consacrate și de faptul că producția acestor servicii este una intensivă în muncă. Ulterior, caracterul industrial a fost recunoscut și altor componente ale activității turistice. Ca urmare, formula de „industrie a ospitalității” este tot mai frecvent întâlnită, considerându-se că ea răspunde cel mai bine specificului domeniului și atitudinii producătorilor de vacanțe. În cazul României, s-a ivit întrebarea: „Putem discuta despre o industrie a turismului în condițiile în care aportul direct al turismului în Produsul Intern Brut (PIB) este de aproximativ 1,6%, sub media mondială de 5,2%?” Cu această contribuție, România se situează, conform rapoartelor Consiliului Mondial al Turismului și Călătoriilor din anul 2014, pe ultimul loc în clasamentul țărilor membre UE, în funcție de aportul turismului la crearea PIB.

Odată cu expansiunea activității turistice, se produc o serie de efecte pozitive asupra altor ramuri ale economiei. Analiztii iau în considerare trei elemente care contribuie la măsurarea impactului economic al cheltuielilor turistice:

- *impactul direct* - generat de cheltuielile turiștilor pentru bunuri și servicii la destinație, care reprezintă venituri pentru sectorul turistic; acest impact se poate evidenția și sub forma raportului dintre plata făcută de turist și cheltuiala efectuată de unitate cu materii prime, salarii etc.;
- *impactul indirect* - care are în vedere tranzacțiile succesive între firme, tranzacții ce sunt determinate de cheltuielile turistice directe (de exemplu, cheltuiala făcută de unitățile turistice pentru procurarea unor bunuri și servicii de la anumiți furnizori, care, la rândul lor, vor achiziționa materii prime de la producători ș.a.m.d.);
- *impactul indus (stimulat)* - care se referă la influențele creșterii cheltuielilor de consum asupra producției de bunuri și servicii, creștere determinată de sporirea veniturilor angajaților firmelor turistice, această sporire datorându-se, la rândul ei, intensificării activității turistice; impactul indus se concretizează în creșterea producției, a veniturilor, a angajărilor și a încasărilor din taxe și impozite.

Conform opiniei specialiștilor, efectul multiplicator al turismului cuprinde efectele directe, indirecte și induse ale activității turistice asupra altor sectoare ale economiei. Efectele menționate conduc la intensificarea activităților din domeniile care sunt în conexiune cu turismul, determinând creșterea numerică a forței de muncă și mărirea producției din ramurile respective.

Astfel, se poate evidenția efectul multiplicator al turismului (K) calculat prin raportarea sumei celor trei impacturi la impactul direct:

$$k = \frac{\text{impactul direct} + \text{impactul indirect} + \text{impactul indus}}{\text{impactul direct}}$$

Aceste efecte conduc spre unele rezultate pozitive, cum ar fi:

- *creșterea PIB-ului*, ca urmare a sporirii cu o unitate bănească a veniturilor din turism;
- *mărirea volumului vânzărilor* rezultate din tranzacțiile economice;
- *multiplicarea veniturilor*, ca urmare a unei unități adiționale de cheltuială turistică;
- *crearea de noi locuri de muncă* în majoritatea ramurilor economiei naționale, ramuri cu care turismul este conectat în mod direct sau indirect;
 - *creșterea veniturilor bugetului de stat* prin impozitarea unor activități economice, derulate ca urmare a dezvoltării turismului;
 - *efectul multiplicator al turismului asupra comerțului exterior*, în special asupra celui invizibil.

Multiplicatorul turistic se referă la faptul că o cheltuială inițială efectuată de turist, într-o zonă sau într-o țară, se transformă succesiv în venituri pentru alte domenii ale economiei, legate direct sau indirect de turism, până când mijloacele bănești respective părăsesc țara, zona de referință sau sfera economică. Au loc, astfel, fenomene denumite scurgeri din sistem, care sunt reprezentate, în principal, de rata de economisire a populației, de rata importurilor și de rata taxelor aferente acestei ramuri.

Contribuția turismului la viața economică și socială diferă de la o țară la alta, în funcție de nivelul de dezvoltare și de politica promovată în legătură cu aceste activități.

Analiza comparativă realizată în acest capitol, având ca subiecți șase țări emergente ale Uniunii Europene (România, Bulgaria, Cehia, Cipru, Polonia și Ungaria), a reliefat faptul că industria turistică este în curs de dezvoltare, rezultatele privind cele trei tipuri de indicatori turistici (indicatori de impact, indicatori ai circulației turistice și indicele de competitivitate turistică elaborat de Forumul Economic Mondial) caracterizând grupul de state printr-un grad înalt de eterogenitate. Analizând contribuția totală a turismului la formarea PIB-ului în țările emergente, aceasta se încadrează, la nivelul anului 2014, între 4,36% în cazul Poloniei și 21,31% în cazul Ciprului. România a înregistrat valori foarte scăzute ale acestui indicator în perioada 2000-2014, la nivelul anului 2014 fiind puțin peste Polonia (4,85%). Referitor la contribuția totală a turismului la ocuparea forței de muncă, în anul 2014, situația prezintă același clasament: Cipru se detașează de celelalte state cu o contribuție de aproximativ 21%, Polonia situându-se la polul opus cu 4,36 procente.

Pentru a avea o imagine mai clară asupra rezultatelor analizei noastre am calculat, la nivelul anului 2013, încasarea medie pe turist internațional, precum și cheltuiala medie a rezidenților ce au efectuat călătoriile în exteriorul țării. Astfel, la nivelul anului 2013, încasarea medie pe turist a fost cea mai ridicată în cazul Ciprului (1249 dolari) și cea mai scăzută în cazul României (237 dolari). Încasări ridicate au înregistrat și celelalte patru state: Cehia: 866 dolari, Polonia: 789 dolari, Bulgaria: 671 dolari și Ungaria: 615 dolari. Cheltuiala medie pe turist a fost cuprinsă între 157 dolari, în cazul Ungariei, și 1677 dolari în cazul Ciprului. De asemenea, pentru a avea un tablou complet, s-a calculat și diferența dintre sosiri și plecări, precum și dintre încasări și cheltuieli din/în turismul internațional. Dintre toate statele analizate, numărul sosirilor de turiști a fost mai mare în patru cazuri: Bulgaria, Cipru, Cehia și Polonia, iar în cazul României și Ungariei numărul de plecări a fost superior sosirilor. Diferența dintre încasări și cheltuieli este negativă doar în cazul României, celelalte state înregistrând o balanță pozitivă.

Este evident că țările ce au reprezentat subiectul analizei noastre sunt destinații importante pentru turiștii străini, numărul total de sosiri de turiști internațional susținând această afirmație. Situația, la nivelul anului 2013, prezintă Polonia în fruntea clasamentului cu 15,8 milioane de sosiri de turiști internaționali, pe locul următor situându-se Ungaria cu 10,6 milioane de sosiri de turiști străini. La nivelul aceluiași an, în România s-au înregistrat puțin peste 8 milioane de sosiri de turiști străini, iar Cipru s-a situat pe ultimul loc în clasament, înregistrând doar 2,4 milioane de sosiri de turiști străini.

Competitivitatea turistică este una scăzută pentru țările emergente, Cipru și Cehia ocupând primele poziții în clasament. Comparativ cu celelalte țări analizate, România este, prin prisma competitivității generale a sectorului turistic, cel mai slab clasată pentru fiecare an din perioada analizată. De exemplu, pentru anul 2015, ea a obținut un scor de 3,78, ocupând locul 66 în clasamentul internațional elaborat de Word Economic Forum.

Selecția statelor, pentru care am realizat această analiză, s-a bazat pe criterii eligibile, având în vedere specificul fiecăreia dintre ele, atât referitor la includerea în valurile de aderare la U.E. din 2004 și 2007, cât și privitor la poziția geografică. Criteriile, care au stat la baza acestei selecții, au fost următoarele: contextul socio-economic, cultural și politic diferit care susține sectorul turistic, pozițiile geografice strategice, politicile și strategiile de dezvoltare economică prin turism.

Capitolul III - *Tipologii ale impactului turismului asupra societății și mediului în contextul dezvoltării durabile* - oferă o revizuire a tipologiilor luate în considerare atunci când se analizează impactul turismului asupra societății și mediului, din mai multe puncte de vedere: economic, social, cultural, ambiental și instituțional, propunând *turismul durabil* ca modalitate de reducere a impacturilor negative asupra mediului. Turismul cuprinde, practic, toate aspectele legate de societatea în care trăim, într-un grad mai mare sau mai mic. Avem turism cultural, social, medical, de afaceri, ecoturism și multe alte tipuri, iar simplul fapt că turismul este o industrie vastă, complexă și cu multiple fațete presupune existența unui anumit număr de abordări pentru studierea domeniului, fiecare dintre acestea adaptată unei diferite sarcini sau obiectiv.

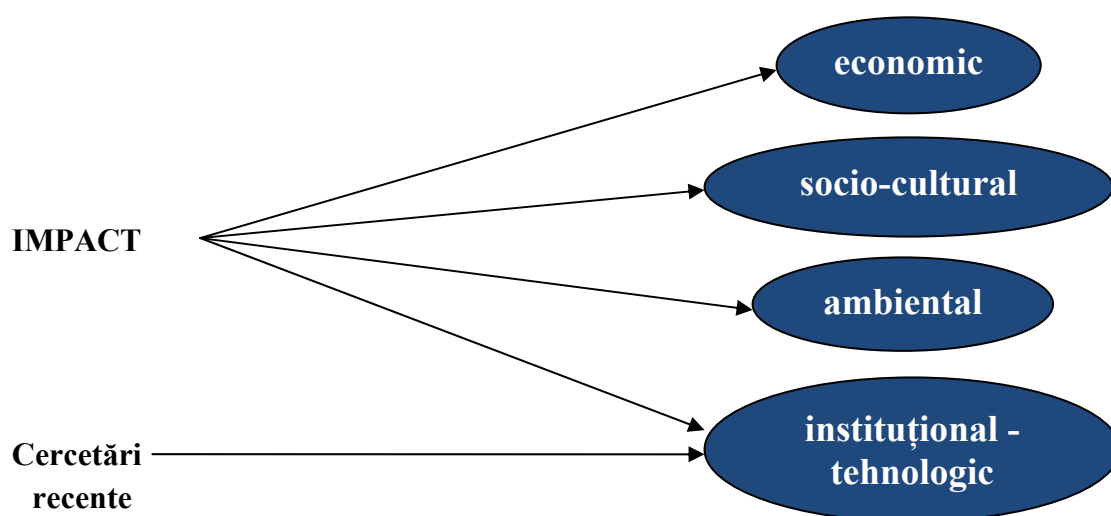

Figura nr. 3. Tipologiile impactului turismului asupra societății și mediului

Sursa: elaborare proprie

Evoluția formelor de turism și a activității turistice, în general, influențează, atât în mod pozitiv, cât și negativ, destinațiile. Aspecte privind conținutul și tipurile de impact au fost semnalate de numeroși autori sau în studii de specialitate, principalele tipuri de impact fiind, în general, de natură economică, socio-culturală sau asupra mediului (figura nr. 3). Cercetările anterioare și literatura de specialitate din ultimii ani reprezintă baza clasificării tipurilor de impact turistic, în contextul dezvoltării durabile. Celor trei dimensiuni obișnuite ale dezvoltării turismului durabil - economică, ecologică și socială - se alătură o a patra dimensiune - instituțional-tehnologică, care grupează caracteristici semnificative pentru explicarea fenomenului studiat.

Din perspectiva valențelor *socio-culturale* ale impactului turismului, acestea comportă mai multe aspecte care au în vedere relația turist - populație gazdă cu toate componentele adiacente: mod de viață, comportament, obiceiuri, tradiții, ce pot suferi alterări în procesul de interacțiune cu turiștii.

Impactul ambiental sau ecologic al turismului este unul din domeniile cheie ale dezvoltării durabile, în condițiile în care activitățile turistice consumatoare de resurse precum: apă, energie etc. și comportamentul cererii turistice pot duce, în timp, la efecte ireversibile și schimbări cu consecințe grave în mediu. Astfel, numeroase sunt exemplele în care destinații și atracții turistice naturale au fost degradate de o circulație turistică ce a depășit capacitatea de suport a mediului și a dus, astfel, la diminuarea și chiar dispariția atractivității turistice a destinațiilor respective. Afectarea dimensiunii ecologice a condus, totodată, în asemenea cazuri, la diminuarea durabilității socio-economice și, deci, la un regres al activității turistice cu consecințe dintre cele mai grave pentru mediul natural, cât și pentru cel social al comunităților gazdă. Acțiunile distructive ale unor activități turistice se manifestă, în principal, prin utilizarea necorespunzătoare a mediului ambiant, în scop de recreere, odihnă și de agrement, dublată de o intervenție brutală a omului asupra peisajului și resurselor naturale. Aceste practici nocive se întâlnesc mai ales în destinațiile de mare atractivitate, situate în spațiile populate sau în imediata apropiere a marilor aglomerări urbane.

În acest context, în ceea ce privește *impactul economic*, turismul este un generator atât de aspecte pozitive, deoarece determină încasări mari, dezvoltare locală, contribuie la creșterea PIB-ului, cât și de influențe mai puțin benefice și anume asupra mediului înconjurător, creând costuri adiționale. Astfel, apare întrebarea dacă mărirea treptată a numărului de turiști înseamnă un progres al turismului sau este de fapt o alterare a mediului înconjurător.

Prevenirea degradării mediului ambiant, cauzată de activitățile turistice, a devenit o prioritate pentru țările și regiunile care practică turismul excesiv. Prin formele turismului durabil, se încearcă minimizarea efectelor negative asupra mediului local și natural, precum și asupra populației. Destinațiile în care se desfășoară turismul durabil dețin o importanță primordială, iar acest fapt obligă la respectarea unor reguli speciale, ce vor atrage efecte benefice asupra populației locale. De asemenea, turismul durabil și formele sale pot favoriza o interacțiune între populația locală și turiști, benefică de ambele părți.

Printre formele de turism durabil și activitățile turistice cu caracter durabil care pot fi practicate și, în același timp, să respecte principiile durabilității, se numără: *ecoturismul, turismul rural și agroturismul, turismul cultural, turismul în arii protejate, geoturismul, turismul ecvestru, escalada, trekking, hiking, biking, rafting, canyoning, sporturi aeriene, vânătoare și pescuit, golful etc.*

Întrucât, în capitolul anterior s-au explicat formele turismului durabil, de la turism rural și agroturism până la turism de aventură, am considerat oportun ca în cadrul capitolului IV, intitulat *Ecoturismul – axă prioritară în minimizarea impactului ambiental al turismului*, să evaluăm rolul ecoturismului în minimizarea efectelor negative ale industriei ospitalității.

Un cadru legislativ potrivit, un ansamblu de structuri organizatorice cu atribuții foarte bine stabilite, un sistem de legături între acestea, definit foarte bine și, nu în ultimul rând, un sistem informațional adecvat sunt elementele esențiale pentru ca ecoturismul să se dezvolte logic, omogen și fără oscilații. Interconectarea dintre planul intern și internațional, înclinația către globalizare și integrare a acestuia au ajutat la înființarea unor organisme naționale și internaționale care să coordoneze și să susțină activitățile care cad sub incidența ecoturismului.

În ultimele trei decenii, ecoturismul a avut o răspândire treptată, de la nivelul academic până la afaceri, de la agenții de conservare a naturii până la dezvoltatorii de turism.

La nivel mondial, au avansat multiple coduri de conduită, standarde cu privire la evaluarea calității, chiar și standarde de certificare a serviciilor din domeniul dezvoltării durabile sau ecoturism. Mai întâi în Australia (Programul de Acreditare în Natură și Ecoturism), iar mai apoi în alte țări, ideea de ecoturism a fost transpusă într-un set de criterii care pot fi măsurate. Standardul European de Certificare în Ecoturism (EETLS) este primul standard inclus în Criteriile Globale de Turism Durabil (GSTC) care a fost recunoscut la nivel mondial în anul 2011, la Barcelona. La ora actuală, acest standard este constituit din 40 de criterii specifice, împărțite în patru categorii de gestionare a turismului durabil, în conformitate cu GSTC, și anume: demonstrarea unui management durabil eficient; maximizarea beneficiilor sociale și economice a comunităților locale și minimizarea efectelor negative; maximizarea beneficiilor pentru patrimoniul cultural și minimizarea efectelor negative; maximizarea beneficiilor pentru mediu și minimizarea efectelor negative.

Având cunoștință de toate aceste aspecte referitoare la managementul ecoturismului în diverse țări sau regiuni și făcând comparație cu situația din România, s-a făcut o evaluare a stadiului actual de dezvoltare și a pașilor ce trebuie făcuți pentru a ne alinia la cerințele internaționale, respectiv pentru a crește competitivitatea în domeniu. Experiența internațională și națională în desfășurarea ecoturismului a adus în prim plan exemplele de bune practici în acest domeniu care, împreună cu particularitățile organizării ecoturismului în România, ne-au permis să formulăm câteva soluții de minimizare a impactului negativ al turismului, inclusiv propuneri pentru ecoturismul românesc. Astfel, considerăm că direcțiile pe care ar trebui să se sprijine acest deziderat privesc:

- cadrul instituțional și asociativ;
- infrastructura turistică și amenajarea teritoriului;
- educația și conștientizarea publică;
- dezvoltarea resurselor umane;
- dezvoltarea afacerilor și dezvoltarea locală;
- conservarea și protejarea naturii;
- marketing-ul și promovarea;
- sistemul de transport favorabil turismului durabil.

Concluzia ar fi ca pentru România să se treacă de la a promova produse ecoturistice izolate, elaborate de administrațiile destinațiilor sau de tour-operatorii specializați, la a dezvolta destinații de ecoturism, care să poată fi capabile să ofere un produs ecoturistic înglobat și

promovat atât prin efortul asociațiilor locale de dezvoltare, cât și prin mobilizarea administrațiilor centrale.

Destinații turistice pot fi create în zonele naturale unde s-a păstrat nealterat modul de viață tradițional. Putem exemplifica doar câteva din posibilele destinații ecoturistice viitoare: Parcul Național Retezat – Parcul Natural Geoparcul Țara Hațegului, Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Național Munții Călimani, Parcul Național Munții Măcinului etc.

Având în vedere faptul că turismul, ca parte integrantă a dezvoltării durabile este un domeniu în continuă transformare, în cadrul Capitolului V - *Abordare statistică a turismului în regiunea Nord-Est, comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare ale României* - am realizat o analiză comparativă, pe un orizont de timp de douăzeci și cinci de ani, a nivelului general de dezvoltare a regiunilor României, precum și a activității turistice, sprijinindu-ne pe câțiva indicatori relevanți: *PIB-ul regional pe locuitor, indicele de disparitate regională, capacitatea de cazare, numărul de sosiri, numărul de înnopțări, durata medie de ședere, precum și indicii de utilizare netă a capacității de cazare în funcțiune.*

Tot în cadrul acestui capitol, am continuat analiza comparativă a regiunii de dezvoltare Nord-Est cu celelalte regiuni ale României, prin testarea existenței diferențelor între regiuni, din punctul de vedere al principalilor indicatori turistici. Pentru studiu am utilizat metoda statistică a analizei varianței ANOVA, cu ajutorul programului SPSS și am evidențiat diferențele existente.

Tabelul nr. 1. Testul ANOVA pentru reliefarea existenței diferențelor între regiuni

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Capacitate de cazare	Between Groups	259285810378,995	7	37040830054,142	851,483	,000
	Within Groups	8352293381,360	192	43501528,028		
	Total	267638103760,355	199			
Sosiri	Between Groups	12781558063462,475	7	1825936866208,925	28,808	,000
	Within Groups	12169396884815,040	192	63382275441,745		
	Total	24950954948277,516	199			
Înnopțari	Between Groups	396451238069970,400	7	56635891152852,914	41,328	,000
	Within Groups	263119115609687,620	192	1370412060467,123		
	Total	659570353679658,100	199			
Durata sejurului	Between Groups	152,102	7	21,729	73,658	,000
	Within Groups	56,639	192	,295		
	Total	208,741	199			
Indicii de utilizare netă	Between Groups	3082,929	7	440,418	7,673	,000
	Within Groups	10561,072	184	57,397		
	Total	13644,001	191			

Sursa: elaborare proprie pe baza datelor disponibile la INS - <http://statistici.insse.ro/shop/>

Pentru toate cele cinci variabile, testul ANOVA a fost semnificativ, ceea ce înseamnă că există diferențe semnificative între regiuni în ceea ce privește: Capacitate de cazare, Sosiri, Înnopțări, Durata sejurului și Indicii de utilizare netă. Testul ANOVA nu precizează între care regiuni există aceste diferențe, astfel încât s-a impus o investigație suplimentară cu ajutorul unui test Post Hoc, aplicat pentru fiecare variabilă.

Referitor la *capacitatea de cazare*, prin prisma analizei prezentate, afirmăm că regiunea Nord-Est stă relativ modest la capacitatea de cazare și că o eventuală mărire a ei ar trebui făcută în acord cu cererea, în caz contrar se poate ajunge la o scădere a indicelui de utilizare, redus deja foarte mult. Regiunea Nord-Est are o capacitate de cazare cu mult mai mare decât regiunile Sud-Vest Oltenia și București-Ilfov, iar comparativ cu regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est, Nord-Vest și Centru are o capacitate de cazare mult mai mică.

O altă concluzie face referire *la numărul sosirilor*, care, potrivit analizei noastre, este mult mai mic decât în Centru și Sud-Est și mai mare comparativ cu Sud-Vest Oltenia. Referitor la *numărul de înnoptări* din regiunea Nord-Est, testul aplicat în SPSS indică diferențierea semnificativă a valorii acestui indicator în regiunea Nord-Est față de regiunile: Centru și Sud-Est. Față de regiunile: Nord-Vest, Sud-Muntenia, București–Ilfov, Sud-Vest Oltenia și Vest nu s-a putut evidenția o diferențiere semnificativă.

Cât privește *durata medie de ședere* în această regiune, durata sejurului aferentă regiunii Nord-Est este semnificativ mai mică decât cea din regiunile Nord-Vest, Centru, Sud-Est, Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia și Vest și mult mai ridicată decât în regiunea București-Ilfov. Pentru a se echilibra oarecum situația, sunt necesare măsuri care să contribuie la creșterea duratei sejurului și, implicit, la obținerea de venituri mai mari din turism.

Ca o concluzie generală, putem afirma că regiunea Nord-Est marchează valori medii la următorii indicatori: capacitatea de cazare și sosiri și valori inferioare la indicatorii: înnoptări, durata medie de ședere și nu în cele din urmă, indicele de utilizare. Regiunea Nord-Est este cu mult devansată de regiunile Sud-Est și Centru.

Analiza statistică efectuată pe un orizont de timp de douăzeci și cinci de ani reliefează faptul că se constată o serie de diferențe între regiunea Nord-Est și celelalte regiuni din România. În pofida acestor discrepanțe, regiunea Nord-Est nu se deosebește printr-o activitate turistică intensă și, drept urmare, orice măsuri pentru extinderea sectorului turistic sunt binevenite, oricând. Acest fapt constituie o premisă pentru dezvoltarea generală a unor zone în care se constată potențial pentru tursim. O primă măsură ar trebui îndreptată spre stimularea creșterii valorilor acelor indicatori care au niveluri cu mult mai mici. Fiind vorba despre mai mulți indicatori, considerăm că sunt binevenite oricând studii despre corelațiile existente între indicatorii turistici la nivel regional.

Această analiză poate fi utilă în măsura în care sintetizează date din cursul mai multor ani, ceea ce duce inevitabil la formularea de concluzii în legătură cu existența unor diferențe la nivel interregional între valorile unor indicatori. De asemenea, o astfel de analiză servește și la identificarea regiunilor în care un anumit indicator se menține la niveluri reduse pe parcursul unei perioade date.

În capitolul final, al șaselea, intitulat ***Cercetări exploratorii privind impactul activității turistice și percepția populației din regiunea Nord-Est a României față de turismul durabil***, s-au realizat două cercetări complementare, una cantitativă și una calitativă, fiecare având obiective derivate din scopul principal al lucrării. Primul studiu reprezintă o cercetare cantitativă ce oferă o perspectivă detaliată asupra percepției a două categorii de *stakeholderi* din domeniul turismului (populația rezidentă și agențiile de turism din regiunea Nord-Est a României) privind gradul de înțelegere a turismului durabil și privind modul în care este perceput impactul turismului în regiunea cercetată. Utilizând ancheta pe bază de sondaj, acest deziderat s-a realizat prin intermediul a două studii paralele, pe rezidenți și pe operatori din turism (agenții de turism).

Pe baza acestor studii, s-au caracterizat dimensiunile turismului durabil, s-au măsurat scorurile atribuite de cele două grupuri de interese, atât pentru dimensiunile turismului durabil, cât și pentru impactul generat de activitățile turistice în regiunea Nord-Est și s-a evaluat măsura în care există diferențe de percepție între rezidenți și operatori din turism în problematica studiată.

Obiectivele comune celor două grupuri de *stakeholderi* și testarea ipotezelor asociate au cuprins:

Obiectiv 1: Identificarea diferențelor de percepție (populație versus agenții de turism) în raport cu dimensiunile dezvoltării turistice durabile.

Ipoteză 1: Vor exista diferențe de percepție între respondenții din agențiile de turism și respondenții rezidenți privind dezvoltarea turismului durabil.

Obiectiv 2: Identificarea diferențelor de percepție (populație versus agenții de turism) în raport cu impactul turismului în regiunea Nord-Est (pe categorii de impact).

Ipoteză 2¹: Vor exista diferențe de percepție între respondenții din agențiile de turism și rezidenți privind impactul *economic* al turismului.

Ipoteză 2²: Vor exista diferențe de percepție între respondenții din agențiile de turism și rezidenți privind impactul *socio-cultural* al turismului.

Ipoteză 2³: Vor exista diferențe de percepție între respondenții din agențiile de turism și rezidenți privind impactul *ambiental* al turismului.

Ipoteză 2⁴: Vor exista diferențe de percepție între respondenții din agențiile de turism și rezidenți privind impactul *instituțional-tehnologic* al turismului.

Pentru a verifica dacă există diferențe de percepție între agențiile de turism și rezidenți am aplicat Testul t pentru eșantioane independente (Independent Sample t Test) în IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Am folosit opțiunea Bootstrap, cu un număr de 1000 de eșantioane și intervalul de încredere calculat prin opțiunea Bias corrected accelerated (BCa). Pragul de încredere a fost stabilit în mod convențional la 95%.

Am ales opțiunea Bootstrap pentru calcularea diferenței dintre medii deoarece loturile de participanți au fost inegale, cercetarea prezentă având la dispoziție un număr de 148 de respondenți din partea firmelor și 1356 de respondenți pentru rezidenți. Metoda bootstrap este indicată pentru loturi sau eșantioane inegale, mici sau cu o distribuție asimetrică.

Rezultatele cercetării au indicat că, în general, percepțiile celor două tipuri de respondenți sunt mai degrabă similare decât diferite, ipotezele cercetării confirmându-se. Și aceasta deoarece din cele 35 de comparații de medii pentru secțiunea „Impactul turismului” și 7 comparații de medii pentru secțiunea „Dezvoltarea durabilă a turismului”, am găsit diferențe semnificative doar în câteva situații.

Dacă ne referim la situația privind impactul economic al turismului, nu există diferențe notabile între percepțiile agenților de turism chestionați și rezidenții din regiune. Singurele neconcordanțe de opinii între cele două grupuri țintă constau în faptul că rezidenții consideră într-o proporție mai ridicată că veniturile provenite din activitatea de turism rămân pe plan local, respectiv în ce privește stabilirea prețurilor pe piața imobiliară în funcție de activitatea turistică, afirmație ceva mai puternic împărtășită la nivelul rezidenților din regiune.

În ceea ce privește impactul socio-cultural, analiza realizată prin intermediul testului t a relevat, de asemenea, o situație echilibrată a percepțiilor celor două grupuri țintă, cel puțin din punct de vedere statistic.

O situație aparte întâlnim în cazul evaluării diferențelor de opinii cu privire la impactul ambiental al turismului, întrucât rezultatele analizei statistice arată o serie de discrepanțe de opinii, în sensul că rezidenții consideră într-o mai mare măsură decât agenții de turism chestionați că teritoriul este amenajat optim în vederea asigurării condițiilor de desfășurare a activităților cu profil turistic și, totodată, că turismul, are, fără îndoială, efecte nocive asupra solului.

Diferențe de opinii între respondenții din agențiile de turism comparativ cu respondenții rezidenți există și în ceea ce privește percepția globală a impactului instituțional-tehnologic al

activităților de turism. De remarcat este totuși faptul că respondenții rezidenți au obținut în toate situațiile, în care s-a măsurat „impactul”, scoruri mai ridicate decât respondenții din agențiile de turism. Aceasta ne permite să speculăm și să afirmăm că percepțiile respondenților rezidenți sunt mai puternice decât ale respondenților din agențiile de turism.

În plus, putem specula, lucru care trebuie confirmat prin cercetare, că agenții de turism au o viziune orientată spre aspecte ce vizează dezvoltare durabilă și standarde de viață ridicate, comparativ cu rezidenții. Dacă avem în vedere diferențele înregistrate între scorurile respondenților din agențiile de turism și respondenții rezidenți, privind dezvoltarea turismului durabil (două situații din șapte analizate), putem afirma că agenții de turism chestionați consideră, spre deosebire de rezidenți, că este mai important ca destinația turistică să se dezvolte în mod echilibrat și, mai mult decât atât, așa cum am afirmat deja, comunitatea locală să beneficieze de standarde de viață vizibil mai ridicate.

Cea de-a doua cercetare a fost una de tip calitativ și a avut ca obiectiv principal identificarea direcțiilor viitoare de dezvoltare a turismului din regiunea Nord-Est într-o manieră durabilă, precum și importanța dezvoltării turismului durabil în raport cu diferiți „actori” implicați în sectorul turistic. Scopul cercetării calitative din cadrul acestui capitol a fost reprezentat de evaluarea impactului turistic și de identificarea perspectivelor actuale ale dezvoltării durabile a turismului în regiunea Nord-Est a României.

Obiectivele generale ale cercetării derivă din scopul ei, cuprinzând astfel:

- determinarea importanței dezvoltării turismului durabil în funcție de dimensiunile sale și în raport cu diferite grupuri de interese;

- evaluarea impactului turismului în regiunea Nord-Est;

- identificarea opțiunilor de dezvoltare durabilă a turismului în regiunea Nord-Est.

În cazul cercetării noastre, am inclus în grupul experților în domeniul turismului acele persoane cu reședința în regiunea Nord-Est, cu experiență relevantă în domeniu, fiind afiliate unor instituții de cercetare sau organizații profesionale precum Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Academia Română – Filiala Iași - Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane”, Asociația pentru Turism „Bucovina”, Asociația de Promovare și Dezvoltare Turistică Nemțeană „Valea Ozanei”, Fundația SPEO Bucovina, Centrul de Economie Montană din Institutul Național de Cercetări Economice, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale – Direcția Generală de Dezvoltare Rurală - AM PNDR Vatra Dornei, S.C. Regional Consulting S.R.L. Cercetarea a avut ca scop generarea de noi idei și teorii și determinarea de opinii. Astfel, metodologia a fost una inductivă, dependentă de context (obiectivele cercetării, colectivitatea cercetată), subiectivitate, dependență față de valori și un grad ridicat de interacțiune între cercetător și subiect. Metoda de colectare a datelor a fost interviul în profunzime, de cercetare, nerepetat, intensiv și personal.

Experții din turism intervievați au ales să trateze într-o manieră destul de ponderată fenomenul turistic durabil din regiunea de dezvoltare Nord-Est, majoritatea afirmând că regiunea amintită fie nu are o componentă de turism durabil, fie aceasta există, însă este încă într-o fază incipientă.

Unul dintre experți consideră că turismul durabil din regiunea Nord-Est „se află încă în faza de consolidare, acesta practicându-se spontan, de multe ori haotic și cu resurse rudimentare. Mai mult decât atât, lipsesc specialiștii în domeniu (nu există ghizi pe acest segment, nu sunt agenții de turism care să promoveze o astfel de ofertă, sunt foarte puține unități de cazare care încurajează astfel de activități)”. Alte persoane cu expertiză în sectorul turistic din regiune

întăresc această idee, considerând că foarte puțini operatori economici aplică normele turismului durabil.

Pe de altă parte, există și specialiști care sunt de părere că, deși în ansamblu, nu se poate vorbi despre turism durabil în regiunea Nord-Est, există totuși o serie de zone în care „s-au realizat investiții în domeniul turismului (atât de către administrația locală, cât și de mediul de afaceri) care au avut în vedere o strategie durabilă de dezvoltare turistică, fără a afecta peisajul natural și cultural local”. De asemenea, s-a afirmat că putem vorbi de turism durabil, mai cu seamă în zona Bucovinei, aici existând numeroase exemple de implicare activă a diferitelor organisme responsabile de dezvoltarea durabilă a regiunii, în implementarea și promovarea conceptului de turism durabil: societatea civilă prin ONG-uri de profil, instituțiile de învățământ, grupurile de acțiune locală, UAT-urile prin realizarea a 6 centre de informare turistică și, nu în ultimul rând, mediul de afaceri prin realizarea de investiții în turism și care implementează temele orizontale europene, dintre care durabilitatea în turism se distinge în mod deosebit prin măsurile implementate în cadrul fiecărei investiții realizate.

În ceea ce privește direcția sau direcțiile viitoare de dezvoltare a turismului în regiunea Nord-Est a României, specialiștii intervievați consideră, printre altele, că investițiile ar trebui orientate către valorificarea moștenirii naturale și culturale, a tradiției, a peisajului și a gastronomiei, către dezvoltarea și promovarea „turismului de rădăcini” în vederea atragerii descendenților/urmașilor celor care au emigrat din această regiune, dar și către diversificarea ofertei specifice turismului cultural-religios, a turismului activ sau a celui de aventură și agrement.

CONCLUZII FINALE

Tema lucrării *Cercetări privind impactul turismului asupra societății și mediului în matricea dezvoltării durabile* este de actualitate, în contextul în care turismul este unul dintre cele mai dinamice sectoare economice în multe țări, atât în cele dezvoltate, cât și în cele emergente, cu o gamă largă de impacturi pozitive și negative asupra altor activități, datorită unui lanț de alimentare foarte mare și diversificat. Abordarea impacturilor turistice, în paralel cu dezvoltarea durabilă a turismului, reprezintă tema centrală a lucrării.

Această parte finală a lucrării surprinde esența cercetării noastre, fără a ne pierde în amănunte și încercând totodată să nu ometem niciun aspect pe care îl considerăm relevant. Obiectivul central al lucrării a fost evaluarea gradului de dezvoltare durabilă a turismului, prin intermediul indicatorilor ce surprind impactul turismului, iar acest deziderat s-a realizat pe mai multe planuri: la nivel internațional, printr-o analiză comparativă a indicatorilor turistici în șase state membre ale UE, la nivel național, prin intermediul unei cercetări statistice întreprinse pe un orizont de timp de douăzeci și cinci de ani (1990-2014) și la nivel regional prin două cercetări exploratorii efectuate, în paralel, pe rezidenții și agențiile de turism din regiunea Nord-Est a României. De asemenea, pentru a adăuga un plus de valoare lucrării noastre, s-a efectuat o cercetare calitativă pe problematica studiată, prin consultarea unui grup de experți în domeniul turismului, din regiunea de dezvoltare Nord-Est a României, prin intermediul interviului în profunzime.

Cele șase capitole, care îi dau consistență, creează suportul general pentru înțelegerea dezvoltării durabile a turismului și a tipologiilor impactului turistic. Demersul nostru s-a axat pe delimitări conceptuale și explicații științifice care au avut ca bază literatura de specialitate și datele statistice de la Institutul Național de Statistică din România și alte organisme internaționale din domeniul turismului, precum Organizația Mondială a Turismului, Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor, Forumul Economic Mondial, Banca Mondială etc. Oportunitatea abordării unei astfel de teme de cercetare rezultă din posibilitatea folosirii acestora de către factorii decidenți și organizațiile din acest sector de activitate.

În primul capitol au fost prezentate, într-o succesiune logică și unitară, aspecte privind: evoluția în timp a fenomenului turistic, cadrul conceptual utilizat în turism și dezvoltare durabilă, factorii care afectează sectorul turistic și organizațiile internaționale în domeniul turismului. În partea a doua a capitolului, s-a pus accentul pe relația biunivocă dintre turism și dezvoltare durabilă. Pornind de la conceptul de dezvoltare durabilă, s-au analizat apoi obiectivele, formele și indicatorii turismului durabil, concluzionând cu propuneri privind elaborarea unor direcții de dezvoltare durabilă a turismului românesc, pe baza particularităților și tendințelor regăsite în organizarea turismului durabil la nivel european. Astfel, într-o primă aproximare, am considerat că direcțiile pe care ar trebui să se sprijine dezvoltarea durabilă a turismului în România vizează următoarele componente: reforma sistemului turistic românesc în conformitate cu principiile dezvoltării durabile, creșterea gradului de absorbție a sumelor provenite din fonduri europene, implicat a proiectelor de dezvoltare turistică, implicarea comunităților locale în derularea unor activități turistice, dezvoltarea și amenajarea durabilă a destinațiilor turistice, inclusiv a zonelor cu potențial turistic și, mai ales, promovarea formelor de turism durabil.

Capitolul II a pus în relief importanța sectorului turistic în procesul creșterii economice, deoarece se vorbește tot mai des despre acesta, fie pe plan internațional, fie pe cel național,

regional sau local, tot mai mulți *stakeholderi* fiind interesați de efectele fenomenului turistic asupra economiei. Contribuția turismului la viața economică și socială diferă de la o țară la alta, în funcție de nivelul de dezvoltare și de politica promovată în legătură cu aceste activități. Analiza comparativă realizată pe cele șase țări emergente ale Uniunii Europene (Bulgaria, Cipru, Cehia, Polonia, Ungaria și România) a evidențiat faptul că industria turistică este mai mult în curs de dezvoltare, decât dezvoltată, rezultatele privind cele trei tipuri de indicatori turistici (indicatori de impact, indicatori ai circulației turistice și indicele de competitivitate turistică elaborat de Forumul Economic Mondial) caracterizând grupul de state printr-un grad înalt de eterogenitate. Tabloul analizei noastre cu statele emergente a surprins următoarele concluzii: contribuția totală a turismului la formarea PIB-ului se încadrează, la nivelul anului 2014, între 4,36% în cazul Poloniei și 21,31% în cazul Ciprului. România a înregistrat valori foarte scăzute ale acestui indicator în perioada 2000-2014, la nivelul anului 2014 fiind puțin peste Polonia (4,85%). Analizând contribuția totală a turismului la ocuparea forței de muncă, în anul 2014, situația prezintă același clasament: Cipru se detașează de celelalte state cu o contribuție de aproximativ 21%, Polonia și România situându-se la polul opus cu puțin peste 4 procente. Competitivitatea turistică este una scăzută pentru țările emergente, Cipru și Cehia ocupând primele poziții în clasament. Comparativ cu celelalte țări analizate, România este, prin prisma competitivității generale a sectorului turistic, cel mai slab clasată pentru fiecare an din perioada analizată. De exemplu, pentru anul 2015, a obținut un scor de 3,78, ocupând locul 66 în clasamentul internațional elaborat de Forumul Economic Mondial.

Așa cum am arătat pe parcursul acestei lucrări (cu precădere în Capitolul III), tipologiile de impact ale activităților turistice cuprind: impactul economic, impactul socio-cultural, impactul ecologic sau ambiental și impactul instituțional-tehnologic. Atât efectele economice (rezultate din servicii precum cazare, masă, transport, agrement), cât și cele sociale sunt esențiale pentru ceea ce semnifică eficiența turismului. Impactul ecologic asupra turismului este unul din domeniile cheie ale dezvoltării durabile. Nu puține sunt exemplele în care destinații și atracții turistice naturale au fost degradate de o circulație turistică ce a depășit capacitatea de suport a mediului și care a dus, în final, la dispariția atractivității turistice a destinațiilor respective. Toate aspectele negative relatate subliniază necesitatea ca turismul să fie foarte atent planificat și gestionat în țările în curs de dezvoltare. Acest lucru necesită ca guvernele să stabilească și să implementeze politici clare privind controlul și gestionarea sectorului, în colaborare cu toți actorii interesați din turism. Pentru a dezvolta sectorul turistic în mod durabil și a spori impactul socio-economic local din turism, multe țări în curs de dezvoltare au făcut din turism o prioritate în politicile lor naționale de dezvoltare, și încearcă promovarea formelor cu caracter durabil ce conduc, inclusiv, la creșterea gradului de bunăstare a comunităților locale și la eradicarea sărăciei.

Un alt aspect ce merită, de asemenea, menționat este cel referitor la a patra dimensiune a impacturilor turistice. Fiind relativ recent abordată în literatura de specialitate, dimensiunea instituțional-tehnologică a impactului turistic presupune accesul liber și rapid la informații, cercetarea și dezvoltarea în turism, tehnologia modernă aplicată în acest sector, dar și cooperarea dintre diferitele categorii de *stakeholderi* din turism.

Pe parcursul capitolului IV, s-a subliniat importanța dezvoltării ecoturismului, în condițiile în care există acțiuni distructive ale unor activități turistice ce constau fie în utilizarea defectuoasă a mediului înconjurător, pentru recreere, odihnă și agrement, fie în intervenții brutale ale omului asupra peisajului și resurselor naturale. În acest context, reiterăm ideea că ecoturismul

este model de valorificare durabilă a turismului, prin minimizarea impactului negativ asupra mediului și prin urmărirea sustenabilității pe termen lung. Având la bază exemple de bune practici din Europa și din lume și Strategia Națională de Dezvoltare a Ecoturismului în România – faza 1 și 2 - putem identifica câteva priorități privind dezvoltarea viitoare a ecoturismului în România și reducerea impactului negativ al activităților turistice. Astfel, am considerat că direcțiile pe care ar trebui să se sprijine acest deziderat privesc: cadrul instituțional și asociativ, amenajarea teritoriului și infrastructura turistică, educația și conștientizarea publică, dezvoltarea resurselor umane în domeniul ecoturismului și protecției mediului, dezvoltarea afacerilor și dezvoltarea locală, conservarea și protejarea naturii, marketing-ul și promovarea, sistemul de transport favorabil turismului durabil etc.

Având în vedere faptul că turismul, ca parte integrantă a dezvoltării durabile este un domeniu în continuă transformare, în cadrul capitolului V, am realizat o analiză a nivelului general de dezvoltare al regiunilor României, precum și a activității turistice, sprijinindu-ne pe câțiva indicatori relevanți: PIB-ul regional pe locuitor, indicele de disparitate regională, capacitatea de cazare, numărul de sosiri, numărul de înnoptări, durata medie de ședere, precum și indicii de utilizare netă a capacității de cazare în funcțiune. Analiza statistică efectuată reliefează faptul că se constată o serie de diferențe între regiunea Nord-Est și celelalte regiuni din România.

Analizând indicatorul ofertei turistice, am constatat că regiunea Nord-Est stă relativ modest la capacitatea de cazare și că o eventuală mărire a ei ar trebui făcută în acord cu cererea, în caz contrar se poate ajunge la o scădere a indicelui de utilizare, redus deja foarte mult. Regiunea Nord-Est are o capacitate de cazare cu mult mai mare decât regiunile Sud-Vest Oltenia și București-Ilfov, iar comparativ cu regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est, Nord-Vest și Centru, are o capacitate de cazare mult mai mică. Potrivit analizei noastre, numărul sosirilor este mult mai mic decât în Centru și Sud-Est și mai mare comparativ cu Sud-Vest Oltenia. Referitor la numărul de înnoptări din regiunea Nord-Est, testul aplicat în SPSS indică diferențierea semnificativă a valorii acestui indicatorul în regiunea Nord-Est față de regiunile: Centru și Sud-Est. Față de regiunile: Nord-Vest, Sud-Muntenia, București-Ilfov, Sud-Vest Oltenia și Vest nu s-a putut evidenția o diferențiere semnificativă.

Cât privește durata medie de ședere aferentă regiunii Nord-Est, aceasta este semnificativ mai mică decât cea din regiunile Nord-Vest, Centru, Sud-Est, Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia și Vest și mult mai ridicată decât în regiunea București-Ilfov. Pentru a se echilibra oarecum situația, sunt necesare măsuri care să contribuie la creșterea duratei sejurului și, implicit, la obținerea de venituri mai mari din turism.

Analiza comparativă a regiunii Nord-Est față de celelalte regiuni de dezvoltare ale României a continuat cu utilizarea procedurii Anova, care a permis constatarea, din punct de vedere statistic, a diferențelor existente la nivelul activității turistice între regiunile României.

Astfel, ca o concluzie generală, putem afirma că regiunea Nord-Est marchează valori medii la următorii indicatori: capacitatea de cazare și sosiri și valori inferioare la indicatorii: înnoptări, durata medie de ședere și nu în cele din urmă, indicele de utilizare. Regiunea Nord-Est este cu mult devansată de regiunile Sud-Est și Centru.

În pofida acestor discrepanțe, regiunea Nord-Est nu se deosebește printr-o activitate turistică intensă și, drept urmare, orice măsuri pentru extinderea sectorului turistic sunt binevenite. Acest fapt constituie o premisă pentru dezvoltarea generală a unor zone în care se constată potențial pentru turism.

În capitolul final, al șaselea, intitulat *Cercetări exploratorii privind impactul activității turistice și percepția populației din regiunea Nord-Est a României față de turismul durabil*, s-au realizat două cercetări complementare, una cantitativă și una calitativă, fiecare având obiective derivate din scopul principal al lucrării. Primul studiu reprezintă o cercetare cantitativă ce oferă o perspectivă detaliată asupra percepției a două categorii de *stakeholderi* din domeniul turismului (populația rezidentă și agențiile de turism din regiunea Nord-Est a României) privind gradul de înțelegere a turismului durabil și privind modul în care este perceput impactul turismului în regiunea cercetată. Utilizând ancheta pe bază de sondaj, acest deziderat s-a realizat prin intermediul a două studii paralele, pe rezidenți și pe operatori din turism (agenții de turism). Pe baza acestor studii, s-au caracterizat dimensiunile turismului durabil, s-au măsurat scorurile atribuite de cele două grupuri de interese, atât pentru dimensiunile turismului durabil, cât și pentru impactul generat de activitățile turistice în regiunea Nord-Est și s-a evaluat măsura în care există diferențe de percepție între rezidenți și operatori din turism în problematica studiată.

Cea de-a doua cercetare este una de tip calitativ și a avut ca obiectiv principal identificarea direcțiilor viitoare de dezvoltare a turismului din regiunea Nord-Est într-o manieră durabilă, precum și importanța dezvoltării turismului durabil în raport cu diferiți „actori” implicați în sectorul turistic.

În urma cercetării întreprinse, s-a constatat că un procent de 29,55 din populația regiunii Nord-Est a României cunoaște, într-o oarecare măsură, noțiunea de turism durabil și posibilitățile de practicare a formelor acestuia în țara noastră, 29,92% cunoaște aceste aspecte într-o mică și foarte mică măsură, iar ceea ce este alarmant îl reprezintă procentul de 16,42 aferent respondenților care nu cunosc deloc aceste noțiuni. În susținerea acestui rezultat, 20,36% dintre respondenți au declarat că nu practică niciodată forme ale turismului durabil. Acest lucru este unul destul de grav dacă ținem cont de faptul că, în țările cu tradiție din vestul Europei, turismul a luat un avânt considerabil în ultimii zece ani.

Totuși, procentul mare al persoanelor care sunt dispuse să plătească în plus pentru produse și servicii ce au o componentă explicită de protecție a naturii (peste 70%) demonstrează că populația devine din ce în ce mai conștientă asupra necesității protejării mediului înconjurător în derularea activităților turistice.

Mai mult, atracțiile naturale ocupă prima poziție în clasamentul atributelor definitorii în alegerea unei destinații turistice, urmate îndeaproape de un element caracteristic pentru acest segment, și anume prețul (35,22%). Faptul că 57,24% dintre respondenți consideră că atracțiile naturale reprezintă atributul definitoriu în momentul alegerii unei destinații turistice este un argument în plus pentru a dovedi că populația cercetată este deschisă înspre direcția schimbării stilului de viață pentru a asigura generațiilor viitoare un mediu ambiant, sănătos și nedegradat.

Rezultatele centralizate la chestionarul aplicat agențiilor de turism confirmă rezultatele anchetei aplicate pe populația rezidentă. În plus, studiul pe agențiile de turism din regiunea Nord-Est relevă următoarele aspecte:

- necesitatea introducerii în organigrama agențiilor de turism a unui Responsabil de mediu în vederea susținerii turismului durabil în rândul clienților, dar și al partenerilor sociali;
- promovarea destinațiilor interne în locul celor externe, în scopul susținerii economiei naționale;
- implicarea agențiilor în activități legate de turismul durabil și mediul ambiant (programe de instruire, adeziune la organizații ce promovează turismul sustenabil etc.);

Între domeniile legate de dezvoltarea durabilă a turismului care ar putea fi îmbunătățite / influențate de către agențiile de turism / tour-operatori au fost menționate următoarele:

- domeniile educațional, cultural și religios;
- susținerea identității socio-culturale a destinațiilor turistice prin participarea turiștilor la diferite evenimente culturale, târguri etc.;
- promovarea modelelor de producție și consum durabile;
- dezvoltarea compatibilității dintre mediul antropic și cel natural;
- egalitatea de șanse între generații care coexistă și se succed în timp și spațiu;
- agențiile tour-operatoroare, printr-o bună cooperare cu autoritățile locale, ar putea să contribuie la conservarea patrimoniului material și imaterial.

Merită reținut faptul că tour-operatorii ar trebui, în primă fază, să se axeze asupra componentei de educare a turiștilor în privința respectului față de mediu și față de obiectivele turistice, iar cea de-a doua etapă ar trebui să includă o cooperare benefică cu partenerii sociali.

Pe baza scorurilor medii obținute la *evaluarea dimensiunilor dezvoltării durabile a turismului*, se pot delimita următoarele seturi de acțiuni, după gradul de prioritate:

Acțiuni cu grad de prioritate I:

Caracterizate de un scor mediu mai mare de 4 la ambele grupuri de *stakeholderi*, următoarele direcții sunt considerate ca fiind de o importanță esențială în realizarea turismului durabil: *Protejarea mediului natural* (scor mediu 4,53), *Menținerea identității culturale a populației locale* (scor mediu 4,32) și *Cooperarea între organizațiile naționale și internaționale, mediul de afaceri, administrațiile centrale și locale, turiști și rezidenți* (scor mediu 4,08).

Acțiuni cu grad de prioritate II:

Caracterizate de un scor mediu între 3,50 și 4 la ambele grupuri de *stakeholderi*, următoarele acțiuni completează cadrul general al direcțiilor de acțiune în dezvoltarea turismului durabil în regiunea Nord-Est: *Dezvoltarea economică echilibrată a destinației turistice* (scor mediu 3,98), *Cercetarea și dezvoltarea în turism* (scor mediu 3,97), *Asigurarea unui standard de viață ridicat pentru comunitatea locală* (scor mediu 3,83) și *Tehnologia modernă aplicată în turism* (scor mediu 3,66).

În evaluarea tipurilor de impact turistic, rezidenții și agenții de turism au obținut scoruri similare, pe categorii de impact, astfel:

Impactul economic al turismului este cel mai puternic resimțit în rândul acestor două categorii de *stakeholderi*, cu un scor mediu de 3,7. Între indicatorii turismului durabil, cea mai mare pondere au avut-o următorii indicatori:

- Turismul, generator de locuri de muncă (cu un scor mediu de 4,38);
- Turismul, „industrie” importantă pentru micii întreprinzători locali (cu un scor mediu de 4,19).

Indicatorii economici cu cele mai mici scoruri (problemele identificate de respondenți) au fost:

- Distribuție echilibrată a veniturilor din turism – scor mediu 3,37;
- Valorificarea superioară a resurselor / arealelor turistice – scor mediu 3,35.

Impactul socio-cultural a relevat următoarele beneficii pentru comunitatea locală:

- Existența mai multor oportunități de petrecere a timpului liber datorită activităților turistice (scor mediu 4,18).

▪ O mai bună conservare a patrimoniului cultural și a identității socio-culturale prin turism (scor mediu 4,00).

De asemenea, în opinia ambelor categorii de respondenți „Turismul susține desfășurarea evenimentelor culturale” (scor mediu 3,96) și „promovează respectul față de generațiile următoare, față de turiști și comunitatea locală” (scor mediu 3,82).

Una din problemele sociale identificate de respondenți este îngreunarea traficului rutier prin prezența turismului (scor mediu 3,38).

La categoria *impactului ambiental* al turismului se remarcă două aspecte pozitive:

- practicarea formelor turismului durabil (scor mediu 3,27);
- amenajarea optimă a teritoriului în scopul desfășurării turismului durabil (scor mediu 3,23), precum și două aspecte negative:
 - degradarea mediului natural (scor mediu 3,02) și
 - poluarea fonică prin turism (scor mediu 3,01).

Impactul instituțional-tehnologic este caracterizat de scoruri medii peste 3,20 la toți cei cinci indicatori evaluați. Trecerea în revistă a acestor indicatori reliefează interdependența lor, întrucât prin *Utilizarea tehnologiei moderne în activitățile turistice* (scor mediu 3,50), turiștii au *acces liber și rapid la informații* (scor mediu 3,60). De asemenea, *turismul este susținut de instituțiile de educație, cercetare și dezvoltare* (scor mediu 3,25), iar *legătura strânsă între mediul de afaceri și partenerii sociali* (scor mediu 3,22) este indispensabilă în dezvoltarea și promovarea turismului durabil.

Astfel, autoritățile locale ar trebui, împreună cu factorii de decizie, să încerce să urmeze politicile ce susțin îmbunătățirea impacturilor economice, sociale și culturale, în timp ce impacturile ecologice ar trebui minimizate. De asemenea, ar trebui să existe o urmărire continuă a percepției comunităților locale referitoare la turismul durabil și la impactul acestuia pentru a măsura schimbările de-a lungul timpului și în cele din urmă a adopta măsurile adecvate pentru viitor.

Pentru ca această abordare să fie una constructivă și mai concludentă, am consultat și un grup de 15 experți din domeniul turismului, rezidenți în regiunea Nord-Est, pentru a aprofunda problematica cercetată în cadrul acestei lucrări, prin intermediul interviului în profunzime.

Rezultatele cercetării întreprinse pe grupul de experți au confirmat concluziile cercetării anterioare, efectuate pe rezidenți și pe agențiile de turism din regiunea Nord-Est, întrucât și experții au confirmat că protejarea mediului natural și menținerea identității culturale a populației locale primează în dezvoltarea durabilă a turismului în regiunea Nord-Est.

De asemenea, am determinat ierarhia importanței *stakeholderilor* în desfășurarea turismului durabil, în opinia experților intervievați. Astfel, am ajuns la concluzia că rolul cel mai important în dezvoltarea durabilă a turismului îl au *turiștii și populația rezidentă*, întrucât aceștia reprezintă, fără îndoială, actorii principali care relaționează în cadrul destinației și, mai mult decât atât, sunt cei care au obligația de a manifesta o atitudine responsabilă față de tot ce-i înconjoară și rolul de a păstra și conserva patrimoniul cultural și natural. Acest rezultat aduce un plus de valoare cercetării cantitative derulate pe populația rezidentă a regiunii Nord-Est, întrucât ne confirmă că grupul de *stakeholderi* chestionat în cadrul acestei cercetări are cel mai important rol și cea mai mare responsabilitate în dezvoltarea durabilă a turismului în regiunea Nord-Est.

Experții din turism intervievați aleg să trateze într-o manieră destul de ponderată fenomenul turistic durabil din regiunea de dezvoltare Nord-Est, majoritatea afirmând că regiunea amintită fie nu are o componentă de turism durabil, fie aceasta există însă este încă într-o fază incipientă.

În ceea ce privește direcția sau direcțiile viitoare de dezvoltare a turismului în regiunea Nord-Est a României, specialiștii intervievați consideră, printre altele, ca investițiile ar trebui orientate către valorificarea moștenirii naturale și culturale, a tradiției, a peisajului și a gastronomiei, către dezvoltarea și promovarea „turismului de rădăcini” în vederea atragerii descendenților celor care au emigrat din această regiune, dar și către diversificarea ofertei specifice turismului cultural-religios, a turismului activ sau a celui de aventură și agrement.

Pentru a sintetiza cercetarea noastră, propunem un model pentru dezvoltarea durabilă a turismului care are la bază ideea că dezvoltarea turismului ar trebui să aibă o abordare integrată, care să includă toate dimensiunile esențiale (economică, ecologică, socială, culturală etc.). Îmbinarea acestora poate fi realizată prin participarea comunității care trebuie să aibă capacitatea de a găsi un echilibru acceptabil pentru toți cei implicați în activitatea turistică (turiști, agenți economici, populație, administrație locală).

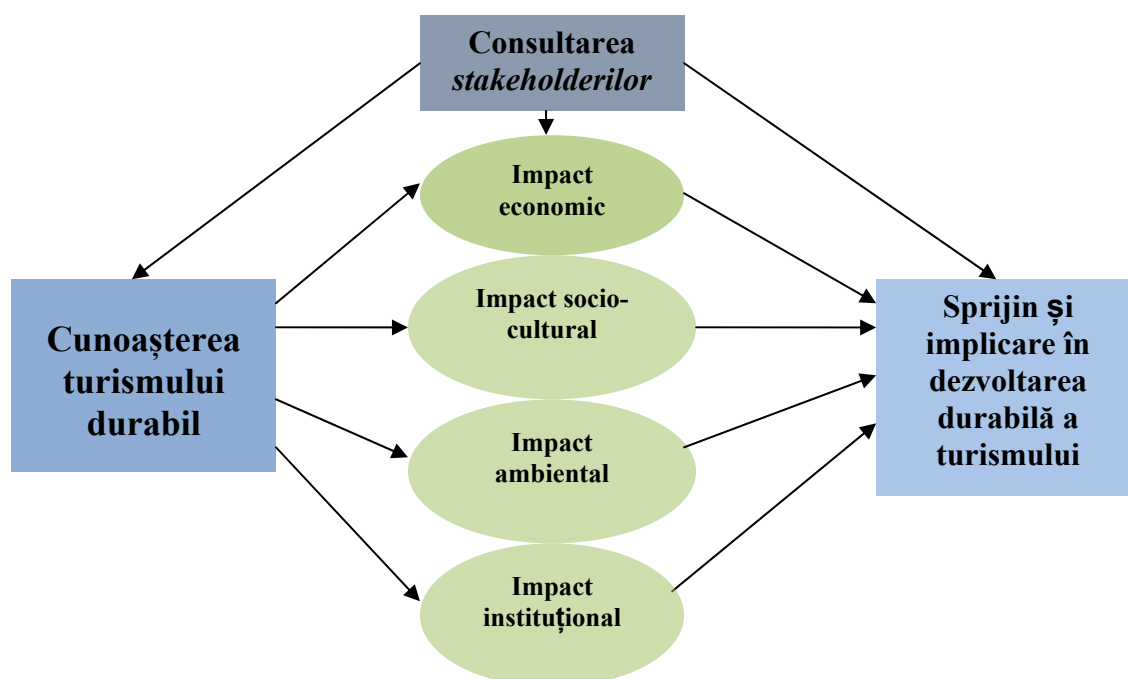

Figura nr. 4. Model de dezvoltare durabilă a turismului

Sursa: elaborare proprie

Concluzionând, putem admite că toate aspectele cercetate au importanța lor și că fiecare depinde, la un moment dat, de desfășurarea celorlalte. O astfel de cercetare poate fi benefică decidenților din turism la nivelul regiunii de dezvoltare Nord-Est. În același timp, numărul mare de respondenți indică faptul că populația este deschisă pentru consultări și studii în aceste domenii de interes.

Ipotezele generale ale cercetării se confirmă, așadar indiferent de percepția și modul în care înțeleg *stakeholderii* dezvoltarea durabilă a turismului, acest sector al economiei nu se poate dezvolta decât pe baze solide, de sustenabilitate, și prin cooperarea tuturor categoriilor de *stakeholderi* din acest sector.

Între **limitele cercetării**, am identificat următoarele:

- lipsa controlului asupra respondenților din agențiile de turism (dat fiind faptul că peste 70 de agenții de turism aveau disponibile la date de contact mai mult de 2 adrese de e-mail, este posibil ca din partea unei agenții de turism să existe doi sau chiar trei respondenți);

- derularea cercetării pe agențiile de turism în perioada iulie-august a condus la o rată de răspuns mai mică decât cea scontată (dat fiind sezonul estival), astfel încât a fost necesară reluarea cercetării în perioada septembrie - octombrie 2015;

- experiența limitată a cercetătorului în moderarea interviurilor, în cadrul studiului calitativ.

Câteva *direcții viitoare de cercetare* decurg din necesitatea aprofundării cercetării noastre pentru a afla dacă există o legătură a percepțiilor rezidenților asupra impacturilor turistice în județe cu densitate turistică diferită și din existența altor categorii de *stakeholderi* care ar putea completa tabloul cercetării noastre cu informații valoroase.

Un aspect incert îl constituie însă, capacitatea unei comunități de a-și evalua și de a-și exprima imperatiile; astfel, unii cercetători au anumite rezerve în ceea ce privește afirmația că un grad mai mare de participare a comunității ar conduce atât la o durabilitate mai mare a dezvoltării, cât și la o mai largă distribuție a beneficiilor.

În concluzie, cuantificarea dezvoltării durabile a turismului este imperios necesară, mai ales în contextul în care trebuie asigurată protejarea mediului, dezvoltarea economică și satisfacerea nevoilor turiștilor. Mediul natural și cel antropic oferă suport pentru desfășurarea activităților turistice, însă folosirea exagerată a acestor resurse conduce la însăși degradarea lor. Turismul trebuie să funcționeze ca o activitate profitabilă dar, pe termen lung, relațiile și legăturile reciproc avantajoase dintre industrie, oameni și mediul înconjurător pot aduce beneficii financiare și durabile pentru toți și pot mări prestigiul și imaginea turismului, ca fenomen global.

CONTRIBUȚII PROPRII

Elaborarea tezei de doctorat a presupus un demers complex, ce a cuprins câteva etape: documentare și informare, sintetizare și sistematizare, iar, în final, instrumentare și abordare personală a domeniului cercetat.

Din perspectiva contribuțiilor proprii și a originalității temei abordate, atât în plan teoretic, dar, mai ales în plan practic, se pot desprinde următoarele elemente de noutate ce derivă din modalitățile de abordare a problematicilor studiate, din perspectivă spațială și temporală a cercetărilor efectuate și din rezultatele, interpretările și opiniile proprii:

1. Realizarea stadiului cunoașterii având ca temă centrală tipologiile impactului turistic, în paralel cu dezvoltarea durabilă a turismului în regiunea de dezvoltare Nord-Est din România. În acest sens, s-au utilizat o gamă variată de surse bibliografice pe tematica abordată. Principala sursă au reprezentat-o lucrările științifice, cărți și articole atent selecționate ale autorilor străini și autohtoni consacrați, care au oferit rezultate semnificative în domeniul cercetat. În privința actualității și a gradului de relevanță a surselor utilizate, s-a pus accent pe noutate și pe prestigiul publicațiilor. În completare, pentru a oferi o perspectivă concretă și palpabilă, acestora li s-au adăugat lucrări realizate sub egida organizațiilor internaționale interesate și implicate în fenomenul studiat.

2. Elaborarea unei baze conceptuale referitoare la următorii termeni: turism, dezvoltare durabilă, turism durabil, ecoturism, dar și a altor noțiuni incluse în sfera conceptului de turism durabil. S-au selectat și prezentat definiții larg acceptate, dar și opinii legitime ale cercetătorilor români și străini. De asemenea, s-a completat baza conceptuală cu abordările clasice și actuale ale tematicii studiate, dar și cu interpretările proprii ale autoarei.

3. Pe baza particularităților și tendințelor regăsite în organizarea turismului durabil la nivel european, s-au elaborat o serie de direcții pe care ar trebui să se sprijine dezvoltarea durabilă a turismului în România.

4. Având la bază exemple de bune practici din Europa și din lume și Strategia Națională de Dezvoltare a Ecoturismului în România – faza 1 și 2 – s-au identificat câteva priorități pentru dezvoltarea viitoare a ecoturismului în România și reducerea impactului negativ al turismului.

5. S-a analizat comparativ, pentru o perioadă de cincisprezece ani, industria turistică a șase țări emergente, membre ale U.E., evidențiindu-se impactul turismului în economiile acestor țări printr-o serie de indicatori de impact, calculați de Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor, indicatori ai circulației turistice, redați de Banca Mondială, și indicele de competitivitate turistică, calculat de Forumul Economic Mondial. S-a evaluat impactul turismului în țările emergente, prin ponderile contribuției directe și totale a industriei în Produsul Intern Brut și în ocuparea forței de muncă. Circulația turistică a fost evaluată prin intermediul sosirilor de turiști străini în țările emergente, plecărilor de turiști din țările emergente, încasărilor din turismul internațional și cheltuielilor în turismul internațional. În scopul aprofundării studiului, s-au calculat, la nivelul anului 2013, încasarea medie și cheltuiala medie pe turist și balanța turismului internațional (balanța sosiri/plecări și balanța încasări/cheltuieli) în cele șase țări membre ale Uniunii Europene. Baza de date a fost construită utilizând statisticile Băncii Mondiale. De asemenea, pentru evaluarea atractivității și competitivității țărilor emergente ca destinații turistice internaționale, s-a analizat indicele de competitivitate turistică, calculat de Forumul Economic Mondial pentru anii 2009, 2011, 2013 și 2015.

6. Cercetarea activității turistice din perspectiva indicatorilor relevanți și compararea regiunii Nord-Est a României cu celelalte regiuni de dezvoltare, pe un orizont de timp de

douăzeci și cinci de ani (1990-2014). S-au utilizat instrumente adecvate pentru realizarea demersului științific: Testul Post Hoc - Games - Howell, procedeul Anova pentru relevarea diferențelor semnificative dintre valorile indicatorilor turistici, precum și analiza de corelație între variabile pentru a pune în evidență legăturile existente între acești indicatori.

7. S-a realizat o cercetare cantitativă ce oferă o perspectivă detaliată asupra percepției a două categorii de *stakeholderi* din domeniul turismului privind gradul de înțelegere a turismului durabil și privind modul în care este perceput impactul turismului în regiunea cercetată. Utilizând ancheta pe bază de sondaj, acest deziderat s-a realizat prin intermediul a două studii paralele, pe rezidenții și pe operatorii din turism (agențiile de turism) din regiunea de dezvoltare Nord-Est a României. Pe baza acestor studii, s-au caracterizat dimensiunile turismului durabil, s-au măsurat scorurile atribuite de cele două grupuri de interese, atât pentru dimensiunile turismului durabil, cât și pentru impactul generat de activitățile turistice în regiunea Nord-Est și s-a evaluat măsura în care există diferențe de percepție între rezidenți și operatori din turism în problematica studiată. Pentru creșterea gradului de relevanță a cercetării, s-au emis ipoteze statistice care s-au confirmat pe baza unor teste specifice. S-au analizat și interpretat rezultatele secvențial pe grupuri țintă. De asemenea, s-au testat diferențele de percepție între rezidenți și operatori asupra evaluării impactului turistic în regiunea Nord-Est a României. Pentru a verifica dacă există diferențe de percepție, s-a utilizat Testul t pentru eșantioane independente, cu opțiunea Bootstrap, întrucât cele două loturi de participanți la cercetare au fost inegale.

8. În completarea cercetărilor anterioare, s-a realizat o cercetare calitativă, pe baza de interviu, asupra opiniilor experților din domeniul turismului privind perspectivele dezvoltării durabile ale turismului în regiunea Nord-Est a României. Rezultatele au adus un plus de valoare tematicii cercetate, astfel: s-a apreciat importanța dezvoltării durabile a turismului sau a turismului durabil în raport cu diferite grupuri de interese, s-a evaluat impactul turismului în regiunea Nord-Est și s-au identificat posibile opțiuni de dezvoltare viitoare. Pe baza cercetării calitative, a fost caracterizat turismul actual din regiunea Nord-Est, în raport cu importanța sa pentru societate, mediu și pentru economie, elementele de sustenabilitate a activității turistice și s-au confirmat responsabilitățile tuturor părților interesate și implicate în fenomenul turistic, în special ale rezidenților și turiștilor.

9. S-a urmărit crearea unui model de chestionar care să poată fi aplicat *stakeholderilor* din turism, pentru evaluarea gradului de dezvoltare durabilă a unei regiuni sau destinații turistice, pentru evaluarea impacturilor turistice și pentru a găsi soluții privind dezvoltarea turismului durabil.

10. S-a propus un model de dezvoltare durabilă a turismului care este fundamentat pe ideea că dezvoltarea turismului ar trebui să aibă o abordare integrată, care să includă toate dimensiunile esențiale (economică, ecologică, socială, culturală etc.). Îmbinarea acestora poate fi realizată prin participarea comunității care trebuie să aibă capacitatea de a găsi un echilibru acceptabil pentru toți cei implicați în activitatea turistică (turiști, agenți economici, populație, administrație locală).

11. S-a realizat o sinteză a concluziilor generale ale lucrării, a limitelor ei și a posibilelor direcții de cercetare viitoare.

12. Demersul științific al cercetării a avut ca rezultate o serie de lucrări care au fost validate și diseminate atât în cadrul manifestărilor științifice – conferințe naționale și internaționale, cât și în reviste de specialitate, din țară și din străinătate, recunoscute și indexate în baze de date internaționale.

BIBLIOGRAFIE

Cărți de specialitate:

1. Andrei, D. R. (2013) *Turism și dezvoltare eco-durabilă. Teză de doctorat*. Academia Română, București
2. Angelescu, C., coord. (2003) *Economie. Ediția a VI-a*. Ed. Economică, București
3. Angelescu, C., Jula, D. (1997) *Timpul liber. Condiționări și implicații economice*. Ed. Economică, București
4. Aronsson, L. (2000) *The Development of Sustainable Tourism*, Continuum, Londra și New York
5. Baudrillard, J. (1998) *The Consumer Society: Mith and Structure*. London, Sage
6. Băltărețu, A. (2011) *Arii protejate. Ecoturism. Dezvoltare durabilă*. Ed. Pro Universitaria, București
7. Băltărețu, A. (2007) *Ecoturism și dezvoltare durabilă*. Ed. Pro Universitaria, București
8. Berinsein, P. (2002) *Making Space Happen*. Plexus Publishing, Inc. Medford, NJ
9. Bleahu, M. (2004) *Arca lui Noe în secolul XXI. Ariile protejate și protecția naturii*. Ed. Național, București
10. Boengiu (Trifan), V. (2013) *Ecoturismul în Parcul Natural Porțile de Fier - Politici de planificare și dezvoltare turistică. Teză de doctorat*. Universitatea din Oradea
11. Bran, F., Ioan, I., Trică, C. (2004) *Eco-economia ecosistemelor și biodiversitatea*. Ed. ASE, București
12. Bran, F., Marin, D., Simon, T. (1998) *Economia turismului și mediul înconjurător*. Ed. Economică, București
13. Bran, F., Simion, T., Nistoreanu, P. (2000) *Ecoturism*. Ed. Economică, București
14. Bulin, D. (2013) *Dezvoltarea durabilă a turismului în zonele costiere ale Mării Negre – o perspectivă a secolului XXI. Teză de doctorat*, ASE, București
15. Bull, A. (2002) *The Economics of Travel and Tourism*. Ed. Longman, Melbourne
16. Candrea, A.N. (2008) *Calitatea destinațiilor ecoturistice*. Ed. Universității Transilvania din Brașov
17. Cărăbuș, G.G. (2010) *Europenizarea României. Aspecte privind sistemul politic național*. Ed. Tipo Moldova, Iași
18. Cătoi, I., coord. (2009) *Cercetări de marketing – tratat*. Uranus Publishing House, București
19. Cătoi, I. coord. (2002) *Cercetări de marketing*. Ed. Uranus, București
20. Cădea, M., Bran, F. (2001) *Spațiul geografic românesc*. București, Ed. Economică
21. Chelcea, S. (2001) *Tehnici de cercetare sociologică. Curs*. Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București
22. Cibotariu, I. Ș. (2008) *Turismul românesc și exigențele competitivității internaționale*. Ed. Didactică și Pedagogică, București
23. Ciobotaru, V., Socolescu, A. M. (2008) *Poluarea și protecția mediului*. Ed. Economică, București
24. Constantinescu, M. (2009) *Cine lasă ușile deschise în turism*. Ed. Convexus 2000, București
25. Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., Wanhill, S. (2008) *Tourism Principles and Practices* (4th Ed.). Harlow: Pearson Education Limited
26. Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D., Wanhill, S. (1998) *Tourism: Principles and Practices. Second Edition*. Addison - Wesley, Longman, England
27. Cosmescu, I. (1998) *Turismul - fenomen complex contemporan*. Ed. Economică, București
28. Cristureanu, C. (2006) *Strategii și tranzacții în turismul internațional*. Ed. C.H.. Beck, București
29. Dachin, A., coord. (2003) *Evaluări ale dezvoltării durabile în România*. Ed. ASE,

- București
30. De Camillis, C. (2009) *Towards Environmental Sustainability: Life Cycle Thinking Approaches and Tools*, PhD Thesis, Universita degli Studi G. D' Annunzio, Chieti-Pescara, Italia
 31. Dincă, A. I. (2013) *Turismul durabil în Culoarul Transcarpatic Gura Humorului – Câmpulung – Vatra Dornei – Bârgău*. Ed. Universității din București
 32. Dincă, A. I. (2013) *Turismul durabil în Culoarul Transcarpatic Gura Humorului – Câmpulung – Vatra Dornei – Bârgău*. Ed. Universității din București
 33. Dinu, M., Mihălcescu, P., Peșan I. C., Negricea, C., Dude, R. (2005) *Impactul turismului asupra mediului: Indicatori și măsurători*, Ed. Universitară, București
 34. Dumbrăveanu, D., (2007) *Ecoturismul – formă a turismului durabil și alternativ*. Comunicări de Geografie, Univ. din București
 35. Fennel, D. (2003) *Ecotourism. An introduction. Second Edition*. Routledge-Taylor and Francis Group, New York, SUA
 36. Frent, C. (2008) *Evaluarea impactului turismului asupra economiei*. Teză de doctorat. ASE București
 37. Gherasim, M. E. (2009) *Modelarea statistică a impactului turismului asupra dezvoltării durabile*. Teză de doctorat. ASE București
 38. Glăvan, V. (2003) *Turism rural, agroturism, turism durabil, ecoturism*. Ed. Economică, București
 39. Goeldner, R. C., Ritchie, JR. B. (2006) *Tourism, principles, Practices, Philosophies*, John Wiley & Sons, Inc.
 40. Gogonea, M. R. (2005) *Metode statistice aplicate în analiza turismului rural*. Teza de doctorat, București
 41. Hapenciuc, C. V. (2003) *Cercetarea statistică în turism. Studiul fenomenului turistic în județul Suceava*. Ed. Didactică și Pedagogică, București
 42. Hapenciuc, C.V., Condratov, I., Stanciu, P., Cioban, G. (2008) *Cercetarea selectivă – studii de caz, proiecte*, Ed. Didactică și Pedagogică, București
 43. Hapenciuc, C. V., Năstase, C. E., coord. (2006) *Turismul la începutul mileniului III*. Ed. Sedcom Libris, Iași
 44. Holloway, J. C. (1994) *The Business of Tourism. Fourth Edition*. Pitman Publishing, London
 45. Hornoiu, R. I. (2009) *Ecoturismul: orientare prioritara în dezvoltarea durabilă a comunității locale*. Ed. ASE, București
 46. Ionciă, M. (coordonator) (2004) *Strategii de dezvoltare a sectorului terțiar*, Ed. Uranus, București
 47. Ionciă, M., Minciu, R., Stănciulescu, G. (1997) *Economia serviciilor*. Ed. Uranus, București
 48. Istrate, I., Bran, F., Roșu, A. G. (1996) *Economia turismului și mediul înconjurător*. Ed. Economică, București
 49. Joița (Micu), I. C. (2010) *Modelarea statistică și matematică a factorilor de influență a dezvoltării turismului durabil*. Teză de doctorat, ASE București
 50. Manoliu, M., Ionescu, C. (1998) *Dezvoltarea durabilă și protecția mediului*. Ed. H.G.A., București
 51. Mason, P. (2003) *Tourism Impacts Planning and Management*. Ed. Butterworth-Heinemann. Elsevier Science
 52. Mihai C., Borza, M. (2009) *Dimensiuni ale dezvoltării durabile în România*. Ed. Universității Al. I. Cuza, Iași
 53. Minciu, R., coord. (2007) *Economia turismului. Aplicații*. Ed. Uranus, București
 54. Minciu, R. (2004) *Economia turismului. Ediția a 3-a revăzută și adăugită*. Ed. Uranus, București
 55. Minciu, R. (2000) *Economia turismului*. Ed. Uranus, București

56. Minciu, R., Baron, P., Neacșu, N. (1991, 1993) *Economia Turismului - curs litografiat*. Universitatea Independentă Dimitrie Cantemir - Facultatea de Management Turistic și Hotelier, București
57. Neacsu, N. (1999) *Turismul și dezvoltarea durabilă*. Ed. Expert, București
58. Neacșu N., Baron P., Snak, O. (2006) *Economia turismului*. Ed. Pro Universitaria, București
59. Nedelea, A. (2003) *Piața turistică*. Ed. Didactică și Pedagogică, București
60. Nistoreanu, P. (coord.) (2010) *Turism rural: tratat*. Ed. C.H. Beck, București
61. Nistoreanu, P. (2005) *Economia turismului – teorie și practică*. Biblioteca digitală ASE București
62. Nistoreanu, P. (2003) *Ecoturism și turism rural*. Ed. ASE, București
63. Nistoreanu, P., Țigu, G., Popescu, D., Pădurean, M. (2006) *Ecoturism și turism rural*. Ed. ASE, București
64. Niță, I., Niță, C. (2008) *Piața turistică a României. Realități. Mecanisme. Tendințe*. Ed. Economică, București
65. Page, S.J. (2007) *Tourism Management: Managing for Change. Second Edition*. Ed. Butterworth - Heinemann, Oxford, UK
66. Page, S.J. (2003) *Tourism Management: Managing for Change*. Ed. Butterworth - Heinemann, Oxford, UK
67. Pețan (Patrichi), I.C. (2011) *Strategii de dezvoltare durabilă a turismului în contextul integrării României în UE*. Teză de doctorat. ASE București
68. Pohoată, I. (2002) *Filosofia și politica dezvoltării durabile*. Ed. Economică, București
69. Pop, C. C. (2008) *Turism și dezvoltare durabilă*. Județul Sălaj. Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj
70. Popescu, D. (2003) *Amenajarea turistică durabilă a litoralului*. Ed. Matrix Rom
71. Postelnicu, G. (1997) *Introducere în teoria și practica turismului*. Ed. Dacia, Cluj-Napoca
72. Postelnicu, G. (1996) *Economia turismului*. Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Cluj-Napoca
73. Pușcașu, V. (2000) *Dezvoltarea regională*. Ed. Economică, București
74. Py, P. (1996) *Le tourisme. Un phénomène économique*. La Documentation française, Paris
75. Rojanschi, V., Bran, F, Grigore, F., Ioan, I. (2006) *Cuantificarea dezvoltării durabile*. Ed. Economică
76. Roșca, E.R. (2011) *Economia turismului. Curs și culegere de teste grilă, studii de caz. Volumul I*. Editura Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava
77. Rotaru, I. (2004) *Globalizare și turism: cazul României*. Ed. Continental, Sibiu
78. Sava, C. (2010) *Turismul în contextul dezvoltării regionale durabile. Ediția a II-a revizuită*. Ed. Eurostampa, Timișoara
79. Scutariu, L.A. (2013) *Cercetarea fenomenului turistic din perspectivă regională*. Teză de doctorat. Univ. Al. I. Cuza, Iași
80. Snak, O., Baron, P., Neacsu, N. (2001) *Economia turismului*. Ed. Expert, București
81. Stanciu, P. (2012) *Tehnica Operațiunilor din Agențiile de Turism*, Ed. Sedcom Libris, Iași
82. Stanciu, P. (2012) *Echilibrul ofertă-cerere pe piața turistică și fundamentarea strategiilor de dezvoltare. Studiu de caz: zona Bucovina*. Teză de doctorat, ASE București
83. Stănciulescu, G. – coord. (2004) *Strategii și politici regionale de dezvoltare durabilă a spațiului dunărean. Provocări pentru turism*. Ed. ASE, București
84. Stănciulescu, G. (2004) *Managementul turismului durabil în centrele urbane*. Ed. Economică, București

85. Stănciulescu, G., Stan, S.V., Milcu, M. (1995) *Tehnica Operațiunilor de Turism*, Ed. All Educational, București
86. Surugiu, C. (2008) *Dezvoltarea turismului rural din perspectiva formării și perfecționării profesionale a resurselor umane*. Ed. Universitară, București
87. Timiraș, L.C. (2012) *Cercetări de marketing. Curs universitar*. Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, Ed. Alma Mater, Bacău
88. Towner, J. (1996) *A Historical Geography of Recreation and Tourism in Western World 1540-1940*. Chichester: Wiley
89. Turcu, D., Weisz, J. (2008) *Economia turismului*, Ed. Eurostampa, Timișoara
90. Țigu, G. (2005) *Etica afacerilor în turism*. Ed. Uranus, București
91. Țigu, G., coord. (2003) *Resurse și destinații turistice pe plan mondial*. Ed. Uranus, București
92. Vanhove, N. (2005) *The Economics of Tourism Destinations*. Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, UK
93. Weaver, D. (2006) *Sustainable Tourism*. Ed. Butterworth-Heinemann, Oxford, UK
94. Witt, St., Brooke, M., Buckley, P. (1995) *The Management of International Tourism*. New York, Routledge

Articole, reviste, documente oficiale, rapoarte

95. **Arionesei, G.**, Hapenciuc, C. V., Costea, M. (2015) *The Environmental Impact of Tourism. Considerations Regarding the Case of Romania in the International Context*. Volumul 37 al Conferinței Internaționale *Romanian Rural Tourism in the Context of Sustainable Development. Present and Prospects*, „Gh. Zane” Institute of Economic and Social Research, Iași, Department of Economic Research / coord.: Teodor Păduraru, Georgiana Tacu, Dănuț Gițan, Editura PIM, Iași
96. **Arionesei, G.** (2014) *Brief Overview of the International Tourism*. Proceedings of the 9th International Conference on Business Excellence (ICBE 2014), Ed.Economică, București
97. **Arionesei, G.**, Vranciu, L. E., Neamțu, D. M., Moroșan, A. A. (2014) *The Impact of Adult Education and Training on Sustainable Development and Tourism in Suceava County*. Revista de Turism – studii și cercetări în turism. Nr. 17/2014 <http://revistadeturism.ro/rdt/article/view/176>
98. **Arionesei, G.**, Moroșan, A. A. (2014) *Influence of EU Funds on Sustainable Development in the Young Members of the European Union*. Strategica: Strategic Thinking in a Changing World, Editori: Bratianu, C.; Zbucnea, A.; Pinzaru, F.; Dinu, M.; Oprea, D. A, ISI Thomson Web of Knowledge
99. **Arionesei, G.**, Moroșan, A. A., Stanciu, P., Cosma, M. R. (2014) *Tourism Today: Why Is It a Global Phenomenon?* Volumul Conferinței Internaționale *Dezvoltare durabilă în condiții de instabilitate economică*, Ediția a-III a, 20-21 iunie, Satu Mare, http://conferinta.academiacomerciala.ro/CD2014/cd_cuprins_simpozion.htm
100. **Arionesei, G.**, Neamțu, D., Lelcu, A. (2013) *The Impact of Tourism on the Environment – Typologies*. Volum Jean Monnet "European Research Development Horizont 2020", coord. Ionel Bostan și Elena Hlaciuc, Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava, România, Hardback ISBN: 978-1-910129-00-5, Paperback ISBN: 978-1-910129-01-2, Lumen Media Publishing
101. **Arionesei, G.**, Burac, D. G., Neamțu, D. M., Vranciu, L. E. (2013) *Knowledge Economy and the Two New Resources: Education and Research*. Proceedings of the 2013 International Conference on Information, Business and Education Technology (ICIBET 2013), Beijing, China, ISI Thomson Web of Knowledge, DOI: 10.2991/icibet.2013.42
102. **Arionesei, G.**, Ivan, P. (2012) *Marketing of Tourism Destinations from the Public Relations' Perspective*. Revista de Turism, Nr. 14/2012

103. Asnarulkhadi Abu Samah, Maryam Ahmadian (2013) *Educational Tourism in Malaysia: Implications for Community Development Practice*. Asian Social Science; Vol. 9, No. 11; 2013
104. Bazini, E., Nedelea, A. (2008) *Impact of the Tourism Development on Poverty Reduction in Albania as a Country in Transition*. Revista de turism - studii și cercetari in turism / Journal of tourism - studies and research in tourism, vol. 5(5)
105. Bramwell, B., Lane, B. (2009) *Sustainable tourism an evolving global approach*, Journal of Sustainable Tourism, Vol. 17-1
106. Cerina, F. (2007) *Tourism specialization and environmental sustainability in a dynamic economy*. Tourism Economics, The business and finance of tourism and recreation. vol. 13, nr.4
107. Christine, L. (2009) *Managing for sustainable tourism: a review of six cultural World Heritage Sites*, Journal of Sustainable Tourism, Vol 17, No.1
108. *Declarația de la Rio cu privire la mediu și dezvoltare*, 1992, <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html>
109. Demetropoulou, L. (2002) *Europe and the Balkans: Membership Aspiration, EU Involvement and Europeanization Capacity in South Eastern Europe*, Southeast European Politics. Vol. III, No. 2-3
110. Dinică, V. (2009) *Governance for sustainable tourism a comparaisn of international and Dutch visions*. Journal of Sustainable Tourism, Thomson Reuters ISI, Vol. 17, no. 5
111. Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri*. Ankara: Detay Anatolia Akademik Yayıncılık
112. Dolnicar, S., Leisch, F. (2008) *An investigation of tourists patterns of obligation to protect the environment*. Journal of Travel Research, Thomson-Reuters ISI, Vol. 46, No. 4, pp. 381-391, DOI: 10.1177/0047287507308330
113. Doswell, R. (2002) *Tourism: How effective management makes the difference*, Elsevier Science
114. Doxey, G. V. (1975) *When enough's enough: The natives are restless in Old Niagara*. Heritage Canada, 2, 26-27
115. Dutescu, A., Adriana Popa, F., Ponorîca, A.G. (2014) *Sustainability of the Tourism Industry, Based on Financial Key Performance Indicator*. Amfiteatru Economic, Vol. XVI, Nr.8/2014
116. Dwyer, L., Forsyth, P. (1997) *Impact and Benefits of MICE Tourism. A Framework for Analysis Approach*. Tourism Management, Vol. 25
117. Erkol, G., Bayram, A.T., Unal, I. (2015) *Residents' Perception on Rural Tourism Impact: a Case-Study of Şanlıurfa Province, Turkey*. Vol. 36 of the International Conference *Romanian Rural Tourism in the Context of Sustainable Development. Present and Prospects*, „Gh. Zane” Institute of Economic and Social Research, Iași, Department of Economic Research / Coord.: Teodor Păduraru, Georgiana Tacu, Dănuț Gîțan, Ed. Pim, Iași
118. European Commission (2013) *A Decent Life for All: Ending poverty and giving the world a sustainable future, COM (2013) 92 (O viață decentă pentru toți. Sfârșitul sărăciei și oferirea unui viitor sustenabil omenirii)*, Comisia Europeană, Bruxelles
119. European Commission (2007) *Actions for more sustainable European tourism*, TSG
120. European Commission (2006) C.O.M. 134
121. European Commission (2003) C.O.M. 716
122. Ferika Ozer Sari (2012) *Socio-Cultural Approaches to Tourism: A Research on the Tourist Notion of Young Turkish People*. Sociology Mind. 2012. Vol. 2, No. 2
123. Fundația ANDANATURA, Spania (2014) *The European Charter for Sustainable Tourism – A Guide for Tourism Companies*. Biblioteca Organizației CEIDA, Spania
124. Gössling, S. (2002) *Global Environmental Consequences of Tourism. Global Environmental Change*. Vol. 12
125. Gössling, S., Peeters, P., Hall, M., Ceron, J.P., Dubois, G., Lehmann, L.V., Scott, D.

- (2011) *Tourism and water use: supply, demand and security. An international review.* Tourism Management, Vol. 33
126. Grosseck, G. (2004) *Email for Marketing Research.* Revista Informatica Economica, Nr. 3(31)/2004
127. Gursoy, D., Rutherford, D. G. (2004). *Host Attitudes Toward Tourism - An Improved Structural Model.* Annals of Tourism Research, 31(3)
128. Haley, A.J., Snaith, T., Miller, G. (2005) *The Social Impact of Tourism (A Case Study of Bath, UK).* Annals Of Tourism Research, Vol. 32, Nr. 3
129. Haller, A. P. (2015) *Tourism in the Rural Environment from Emewrging Countries of Central and Eastern Europe.* Vol. 37 of the International Conference *Romanian Rural Tourism in the Context of Sustainable Development. Present and Prospects*, „Gh. Zane” Institute of Economic and Social Research, Iași, Department of Economic Research / Coord.: Teodor Păduraru, Georgiana Tacu, Dănuț Gîțan, Ed. PIM, Iași
130. Hapenciuc, C. V., Costea, M., **Arionesei (Gaube), G.**, Cimpanu, I. (2015) *Factors Influencing the Quality of Provided Services in the Vision of Travel Agents in Suceava Municipality.* Revista de Turism. Studii și cercetări în turism. No. 19/2015, <http://www.revistadeturism.ro/rdt/article/view/306/204>
131. Hapenciuc, C. V., **Arionesei, G.**, Stanciu, P. (2014) *Ecotourism - model of sustainable development in Romanian tourism.* Conferința Științifică Internațională *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii*, 26-27 septembrie 2014, Culegere de articole științifice, Vol. II, Editura ASEM, Chișinău
132. Hapenciuc, C. V., Moroșan, A. A., **Arionesei (Gaube), G.** (2013) *Absorption of Structural Funds – International Comparisons and Correlations.* International Economic Conference of Sibiu - IECS 2013 „Post Crisis Economy: Challenges and Opportunities” Sibiu, Romania, Procedia Economics and Finance - Elsevier, Volume 6, 2, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567113001391>
133. Hapenciuc, C. V. (2008) *Priorities in Romanian tourism development.* Revista Amfiteatru Economic, numărul 23/2008, ISSN 1582-9146, http://www.amfiteatruconomic.ase.ro/arhiva/arhiva_nr23.html
134. H.G. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, M.O., Partea I, nr. 613/20.08.2008
135. H.G. 335/2002 privind unele măsuri de implementare în România a programului *Steagul albastru-Blue Flag*, M.O. nr. 268/22.04.2002
136. Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare în Turism (2009) *Strategia Națională de Dezvoltare a Ecoturismului în România. Experiența ecoturistică la nivel național și internațional*, București, p. 10, http://turism.gov.ro/wp-content/uploads/2013/05/ecoturism_faza1.pdf
137. INS (2014) *Turismul României - Breviar Statistic 2014*
138. INS (2014) *COMUNICAT DE PRESĂ Nr. 283 din 28 noiembrie 2014 Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2014*, disponibil la http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/tic/tic_r2014.pdf
139. INS (2013) *Comunicat de presă nr. 307/20 decembrie 2013 – Utilizarea timpului în România*
140. INS (2011) *Anuarul Statistic al României*, București
141. INS (2010) *Anuarul statistic al României*, București
142. Jaafar, M., Md Noor, S., Rasoolimanesh, M. (2014) *Perception of Young Local Residents towards sustainable Conservation Programmes: A Case Study of the Lenggong World Cultural Heritage Site.* Tourism Management 48 (2015)
143. Jafari, J. (1979) *Tourism and the Social Sciences: A Bibliography.* Annals of Tourism Research, Vol. 6, nr. 2
144. Jeffreys, S. (2003) *Sex tourism: do women do it too?* Leisure Studies, 22, 223-238, doi: 10.1080/026143603200075452

145. Johnston, R.J., Tyrrell, T.J. (2007) *Management exercises and trainer's note in sustainable tourism and dynamics*, International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research Vol. I No. 4
146. Jones, C., Munday, M., (2007) *Exploring the Environmental Consequences of Tourism; A Satellite Account Approach*, Journal of Travel Research, Thomson-Reuters ISI, No. 46
147. Kosmaczewska, J. (2015) *Rural Community Perception of Tourism Positive Impact on Local Development. Evidence from Different Types of Communities in Poland*. Vol. 36 of International Conference *Romanian Rural Tourism in the Context of Sustainable Development. Present and Prospects*, „Gheorghe Zane” Institute of Economic and Social Research, Iași, Department of Economic Research / Coord.: Teodor Păduraru, Georgiana Tacu, Dănuț Gițan, Ed. PIM, Iași - 2015, ISBN 978-606-13-2516-0
148. Konovalov, E., Murphy, L., Moscardo, G. (2013) *Measuring tourism: developing a regional level framework for assessing tourism impacts*. In: Conference Proceedings of BEST Educational Network Think Tank XIII: engaging communities in sustainable tourism development, pp. 147-170. From: BEST EN Think Tank XIII: engaging communities in sustainable tourism development, 23-26 June 2013, Kuala Lumpur, Malaysia
149. Kruja, D., Hasaj, A., (2010) *Comparisons of Stakeholders's Perception Toward the Sustainable Tourism Development and Its Impacts In Shkodra Region (Albania)*. Turizam. Vol. 14. Issue 1
150. Landorf, C. (2009) *Managing for Sustainable Tourism: A Review of Six Cultural World Heritage Sites*. Journal of Sustainable Tourism, Thomson Reuters ISI, Vol 17, No. 1, January
151. Lansing, P., De Vries, P. (2007) *Sustainable Tourism: Ethical Alternative or Marketing Ploy?* Journal of Business Ethics, 72
152. *Legea turismului din 2011*, disponibilă la http://www.mdrl.ro/_documente/transparenta/consultari_publice/consultare135/lege_turism.pdf
153. Lindberg, K., Hawkins, D., editors (1993) *Ecotourism – A Guide for Planners and Managers*. The Ecotourism Society, North Bennington, Vermont
154. Mason, P. (2003) *Tourism Impacts Planning and Management*. Ed. Butterworth-Heinemann. Elsevier Science
155. Mazilu, M. E. (2011) *Tourism and Culture-Major Drivers of Regional Attractiveness*, Proceedings of the 4-th ISI WSEAS International Conference on Cultural, Urban and Heritage Tourism, CUHT'2011, Published by the WSEAS PRESS, www.wseas.org
156. *Mic Dicționar Enciclopedic. vol. IV* (1986) Ed. Științifică și Enciclopedică, București
157. Micu, C. (2009) *Analysis of tourism labour market*, Buletin Științific, Seria Științe Economice, Nr. 8 (14), Lucrările Conferinței Internaționale Sistemul economic în condiții de criză, Pitești
158. Micu, C. (2008) *Ecoturismul - formă de manifestare a turismului durabil*. Lucrări științifice, Seria I, Vol. X, Ed. Agroprint Timișoara
159. Minciu, R., Pădurean, M., Popescu, D., Hornoiu, R. (2012) *Demand for Vacations / Travel in Protected Areas – Dimension of Tourists Ecological Behavior*. Revista ISI Amfiteatru Economic. Nr. 31, Vol. XIV, Februarie 2012
160. Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului - *Master Planul pentru turismul național al României 2007 – 2026*
161. Ministerul turismului. Centru de cercetare pentru promovarea turismului (1973) *Turismul ramură a economiei naționale*. Ed. Pentru turism, București
162. Mogoș, R.I., Mogoș, L. P. (2009) *A conceptual framework based on web-services for e-business process modelling in tourism*. Metalurgia International, Thomson Reuters ISI, Special Issue, no. 17/2009

163. Moterrubio, J.C. (2014) *Tourism and the demonstration effect: Empirical evidence*. Tourism and Management Studies. Vol. 10, Nr. 1., Ian. 2014, http://www.scielo.gpeari.mctes.pt/scielo.php?pid=S2182-84582014000100014&script=sci_arttext
164. Moterrubio, J.C., Bello, A. (2011) *Local Community Attitude towards the Impact of Tourism on Prostitution*. Revista de Turism – studii și cercetări în turism. Nr. 12/2011 <http://revistadeturism.ro/index.php/rdt/article/view/54>
165. NASA (1998) *General Public Space Travel and Tourism – Volume 1 Executive Summary*, National Aeronautics and Space Administration, Marshall Space Flight Center
166. Năstase, C. (2007) *Dezvoltare durabilă și turism durabil*, Revista de Turism – Studii și cercetări în turism, No. 3
167. Năstase, C.E., Scutariu, L.A., Chașovschi, C.E. (2011) *Educating and informing tourism consumers in the context of sustainable development*, Revista de Turism, nr.12 / 2011
168. Nedelea, A., Scutariu, A.L. (2009) *Some aspects concerning regional development and sustainable tourism in the North-East region of Romania*, Revista de Turism, Nr. Special - Fascicolul - Politici și strategii de dezvoltare ale turismului, 2009
169. Nemec Rudez, H., Vodeb, K. (2010) *Perceived Tourism Impacts in Municipalities with Different Tourism Concentration*. Tourism Preliminary Communication, Vol. 58, no. 2
170. OECD - *Organisation for Economic Co-operation and Development*, *OECD Insights* 2008, <http://www.oecd.org>
171. Ogilvie, F. W. (1933) *The Tourist Movement, an Economic Study*. London, P.S. King and Son Ltd., Orchard House Westminster
172. OMT (1993) *Recommandations sur les statistiques du tourisme*. Nations Unies. New York
173. OMT (1979) *Lignes directrices provisoires sur les statistiques du tourisme international*. Nations Unies, New York
174. OMT (1980) *Etude sur les effets du tourisme dans l' économie des pays récepteurs et émetteurs*. Madrid
175. Oroian, M., Ghereș, M., (2013) Suport de curs *Turism internațional*, disponibil la www.marinelagheres.ro/wp-content/uploads/2013/02/Capitolul-2-Impactul-economico-social-al-turismului-Maria-Oroian-Marinela-Gheres.pdf
176. Oțelea, M. (2009) *Dezvoltarea durabilă – imperativ al viitorului*. Vol. Dimensiuni ale dezvoltării durabile în România, coord. Mihai, C., Borza, M., Ed. Univ. Al. I. Cuza, Iași
177. Paicu, C.E. (2013) *The Romanian Tourism in the Context of Sustainable Development*. Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 2/2013
178. Peteers, P., Landre, M. (2012) *The Emerging Global Tourism Geography – An Environmental Sustainability Perspective*. Open Acces, doi: 10.3390/su4010042
179. *Programul Operațional Regional 2007-2013*, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor
180. *Regulamentul (CE) nr. 1059/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 mai 2003 privind instituirea unui nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică (NUTS)*
181. Riikka Puhakka, Simo Sarkki, Stuart P. Cottrell, Pirkko Siikamaki (2009) *Local discourses and international initiatives: sociocultural sustainability of tourism in Qulahka National Park, Finland*. Journal of Sustainable Tourism, Thomson Reuters ISI. Vol 17, No. 5, September
182. Saenz-de-Miera, O., Rossello, J. (2014) *Modeling Tourism Impacts on Air Pollution: The Case Study of PM10 in Mallorca*. Tourism Management 40 (2014)
183. Simon, T., Bran, F. (1998) *Avantajele dezvoltării unui turism durabil*, Tribuna

- Economică, nr. 35/1998
184. Stanciu, P., Hapenciuc, C.V. (2009) *Fiabilitate și flexibilitate în managementul calității produselor turistice*. Amfiteatru Economic nr. 26/2009, Ed. ASE, 13p, ISSN 1582-9146, [http://www.amfiteatruconomic.ro/temp/Article_889.pdf](http://www.amfiteatrueconomic.ro/temp/Article_889.pdf)
 185. Stoeckl, N., Greiner, R., Mayocchi, C. (2006) *The Community Impacts of Different Types of Visitors: An Empirical Investigation of Tourism in North-West Queensland*. Tourism Management 27 (2006)
 186. Stoian, M., Isbășescu, T. I. (2013) *The Principles of Sustainable Development and Their Influence over the Romanian Ecotourism*. Scientific Papers-Series Management, Economic Engineering In Agriculture and Rural Development, Vol. 13, Issue1, 2013
 187. Stăiculescu, O. (2012) *Quality Tourism – A Generator of Economic and Social Benefits*. Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 2/2012
 188. Strange, T., Bayley, A. (2008) *Sustainable development Linking economy, society, environment*. OECD Insights, Paris: OECD Publishing
 189. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României *Orizonturi 2013-2020-2030*;
 190. *Strategia Națională de Dezvoltare a Ecoturismului în România* (2009) INCDT
 191. *Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene revizuită* (2006) Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, 26 iunie
 192. Surugiu, C., Frent, C., Surugiu, M. (2009) *Tourism and Its Impact Upon the Romanian Economy: An Input-Output Approach*. Analele Științifice ale Univ. „Al. I. Cuza” din Iași, Tomul LVI, Științe Economice
 193. Swarbrooke, J. (1999) *Sustainable Tourism Management*. Ed. CABI Publishing
 194. Terzieva, L., Chașovschi, C., Blumer, A. (2012) *Ghid online de ecoturism*. disponibil la www.seap.usv.ro/~carmenc
 195. *The Shorter Oxford English Dictionary* (1950) Oxford
 196. Tosun, C. (2001) *Challenges of sustainable tourism development in the developing world: the case of Turkey*. Tourism Management 22 (3)
 197. Towner, J. (1985) *The Grand Tour: a key phase in the history of tourism*. Annals of Tourism Research, 12(3), 297-333
 198. Travel and Tourism Competitiveness Report 2015, 2013, 2011, 2009 disponibile la <http://www.weforum.org>
 199. Tsaour, S.H., Lin, Y.C., Lin, J.H. (2006). Evaluating ecotourism sustainability from the integrated perspective of resource, community and tourism. Tourism Management, 27(4)
 200. UN (2005) *Communiquer sur le développement durable*. Programme des Nations Unies pour L'Environnement
 201. UN (1987) *Report of the World Commission on Environment and Development. Our Common Future*, 4 august 1987
 202. *UNWTO World Tourism Barometer* (2015) Vol. 13
 203. *UNWTO World Tourism Barometer* (2014) Vol. 12
 204. *UNWTO World Tourism Barometer* (2010)
 205. UNWTO, European Commission (2013) *Sustainable Tourism for Development. Guidebook*. Madrid
 206. UNWTO (2011) *Tourism Towards 2030*, UNWTO, Madrid
 207. UNWTO (2010) *Joining Forces – Collaborative Processes for Sustainable and Competitive Tourism*, UNWTO, Madrid
 208. UNWTO and UNEP (2008) *Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges*, UNWTO, Madrid and UNEP, Paris
 209. *UNWTO Tourism Market Trends* (2006)
 210. UNWTO and UNEP (2005) *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*, UNWTO, Madrid and UNEP, Paris

211. UNWTO (1999) *Guide à l'intention des autorités locales: Développement Durable du tourisme*. Madrid
212. UNWTO (1999) *Tourism Satellite Account, The Conceptual Framework*. Madrid
213. UNWTO, WTTC (1995) *The Earth Council - Agenda 21 for Travel and Tourism Industry: Towards Environmentally Sustainable Development*, Madrid
214. UNWTO (2013) *UN General Assembly: ecotourism key to eradicating poverty and protecting environment*, PR No.: PR13001. World Tourism Organization. <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-01-03/un-general-assembly-ecotourism-keyeradicating-poverty-and-protecting-envir>
215. *UNWTO Tourism Highlights*, 2013 Edition
216. *UNWTO Tourism Highlights*, 2011 Edition
217. Viljoen, W. (2011) *Aid for trade and the green economy in Africa*. *Bridges Trade BioRes Review*, Vol. 5, No. 3
218. WCED - World Commission on Environment and Development (1987) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford
219. White V., McCrum G., Blackstock K.L., Scott A. (2006) *Indicators And Sustainable Tourism: Literature Review*. The Macaulay Institute Craigiebuckler Aberdeen
220. World Tourism Organisation (2001) *Cultural Heritage and Tourism Development*. Madrid
221. *WTTC Travel & Tourism Economic Impact. World* (2014) www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/world2014.pdf
222. *WTTC Travel & Tourism Economic Impact Romania* (2014) www.wttc.org
223. *World Travel & Tourism Council, România* (2005) *Impactul turismului și călătoriilor asupra locurilor de muncă și economiei*
224. *WTTC Reports* 2009, 2011, 2013, 2014, 2015 disponibile la www.wttc.org

Resurse WEB

225. ADR Nord-Est *Analiza tendințelor economice ale Regiunii Nord-Est*. Proiect RIS, [http://www.adrnordest.ro/user/file/innovation%20ris%20implementation/a\)%20Analiza%20socio-economica.pdf](http://www.adrnordest.ro/user/file/innovation%20ris%20implementation/a)%20Analiza%20socio-economica.pdf)
226. www.apia.ro
227. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rail_if_tracks&lang=en
228. <http://bsc.smebg.net/ecotourguide/ro/world.html>
229. http://bsc.smebg.net/ecotourguide/en/good_practices/world_practices/files/Switzerland.pdf 22026
230. http://bulgariatravel.org/data/doc/041_Ekoturizam-ENG_8627.pdf
231. <http://www.bulgariaforall.com/en/why-bulgaria/rural-and-ecotourism.html>
232. <http://www.ecotourisme.info/>
233. <http://www.ecoturismoitalia.it/>
234. <http://www.ecotourism.org/>
235. <http://www.ecoclub.com/>
236. <http://www.ecomagazin.ro/>
237. <http://www.eco-romania.ro/library/upload/documents/2012-07-31-14-27-51-98dec.pdf>
238. <http://www.ecotourism-israel.com/>
239. <http://www.ecotourism.org.au/>
240. <http://www.ecotourismkenya.org/>
241. <http://www.eco-romania.ro/>
242. <http://www.eco-romania.ro/ro/ecoturism/concept>
243. <http://www.eco-romania.ro/ro/asociatia/despre-aer>
244. <http://ec.europa.eu/eurostat>
245. http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/intro/index_en.htm

246. <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/env/ro.pdf>
247. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/overview>
248. <http://ecoclub.com/> <http://ictsd.org/i/news/bioresreview/117748/>
249. <http://www.ecotourismkenya.org/>
250. <http://www.ecotrans.org/>
251. <http://www.edu.ro/index.php/>
252. <http://www.eea.europa.eu/>
253. <http://www.elotizza.hu/>
254. <http://www.emcdda.europa.eu/countries/national-drug-strategies/france>
255. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
256. <http://www.etc-corporate.org/>
257. http://www.etc-corporate.org/uploads/reports/ETC_Annual_Report_2013.pdf ETC
Annual Report 2013
258. <http://euroantreprenor.ro/prezentare/>
259. <http://www.eurogites.org/>
260. <http://www.frommers.com/destinations/croatia/622178#sthash.qSL94ze8.dpbs>
261. <http://icr.unwto.org/content/guidebook-sustainable-tourism-development>
262. http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/tic/tic_r2014.pdf
263. <http://www.ilo.org/>
264. <http://www.inforegionordest.ro>
265. <http://isondaje.ro/sondaj/392245491/>
266. <http://www.kalofer.com/>
267. <http://www.madr.ro/ro/>
268. <http://www.mdrt.ro/ministerul/prezentare>
269. <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-01-03/un-general-assembly-ecotourism-keyeradicating-poverty-and-protecting-envir>
270. <http://www.mediafax.ro/economic/ministrul-transporturilor-prima-cursa-tarom-dupa-modernizarea-aeroportului-suceava-in-12-noiembrie-14821712>
271. <http://www.mnn.com/lifestyle/eco-tourism/stories/croatia-destination-of-the-week>
272. <http://www.nss.org>
273. <http://www.oecd.org>
274. <http://www.satele-bucovinei.ro>
275. <http://statistici.insse.ro/shop/>
276. http://strategia.ncsd.ro/dbimg/27_fisiere_fisier.pdf
277. <http://turism.gov.ro/>
278. <http://turism.gov.ro/informatii-publice/>
279. http://turism.gov.ro/wp-content/uploads/2013/05/ecoturism_faza1.pdf
280. http://turism.gov.ro/wp-content/uploads/2013/05/ecoturism_faza2.pdf
281. http://www.unwto.org/frameset/frame_sustainable.html
282. http://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/good_tourism_carpathians_0.pdf
283. <http://www2.unwto.org/content/who-we-are-0>
284. <http://www.unep.org>
285. <http://www.unwto.org>
286. <http://www.yousustain.com/footprint/howmuchco2?co2=220+tons>
287. <http://www.weforum.org>
288. http://en.wikipedia.org/wiki/Drug_tourism
289. <http://www.wikipedia.org>
290. <http://data.worldbank.org>
291. <http://www.wttc.org/>
292. <http://www.wttc.org/datagateway/>
293. <http://www.ziare.com/articole/utilizatori+internet+romania>